



ज्ञाननंगा घोरोवरी

Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik – 422 222

**BACHELOR OF COMMERCE (COOPRATIVE MANAGEMENT) – G40
FIRST YEAR**

MGM 218

सहकार : तत्त्वे आणि कार्यपद्धती

पुस्तक पहिले : सहकार : इतिहास व तत्त्वे

- घटक 1 : सहकार संकल्पना व विविध देशांतील सहकारी चळवळ
घटक 2 : भारतातील व महाराष्ट्रातील सहकारी चळवळ
घटक 3 : सहकाराची मूलतत्त्वे : संकल्पना व उत्क्रांती
घटक 4 : सहकाराच्या मूलतत्त्वांचा व्यावहारिक उपयोग व मर्यादा

- घटक 17 : नागरी सहकारी बँका
घटक 18 : नागरी सहकारी पतपुरवठा संस्था
घटक 19 : अन्य प्रकारच्या सहकारी संस्था
घटक 20 : खरेदी विक्री सहकारी संस्था
घटक 21 : प्रक्रिया सहकारी संस्था
घटक 22 : महाराष्ट्र राज्य कृषी पणन मंडळ
घटक 23 : कृषी उत्पन्न बाजार समिती

पुस्तक दुसरे : सहकारी अर्थव्यवस्था व कार्यपद्धती

- घटक 5 : सहकारी अर्थव्यवस्था
घटक 6 : सरकारी साहाय्य, संरक्षण, सवलती ऐतिहासिक महत्त्व
घटक 7 : राष्ट्रीय सहकारी विकास महामंडळ
घटक 8 : महाराष्ट्र सहकार विकास महामंडळ
घटक 9 : सहकारी संस्थांसाठी अर्थसाहाय्याच्या विविध योजना
घटक 10 : व्यावसायिक संघटनांचे प्रकार आणि आधार
घटक 11 : सहकारी कार्यपद्धतीच्या विविध आधारांचे स्वरूप

पुस्तक चौथे : कृषिपूरक उद्योग आणि नागरी सहकारी संस्था

- घटक 24 : भारतीय शेती : स्वरूप, व्याप्ती, गुणदोष, शेतीचे अर्थव्यवस्थेतील स्थान व महत्त्व
घटक 25 : भारतीय शेती अर्थक्षम बनविण्याचे विविध मार्ग आणि उपाय
घटक 26 : प्रचलित भारतीय वातावरणात शास्त्रशुद्ध, अर्थक्षम शेतीसाठीचे पर्यायी मार्ग स्वीकारण्यातील मर्यादा
घटक 27 : विविध शेतीपूरक उद्योग : त्यांचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये
घटक 28 : शेतीपूरक उद्योगांच्या विविध प्रकारच्या सहकारी संस्था
घटक 29 : सहकारी पतसंस्था
घटक 30 : महाराष्ट्र राज्यातील नावीन्यपूर्ण सहकारी संस्था
घटक 31 : स्वयं-सहाय्यता समूह कार्यक्रम (बचत गट)

पुस्तक तिसरे : सहकारी कृषी पतपुरवठा प्रक्रिया व पणन व्यवस्था

- घटक 12 : सहकारी कृषी पतपुरवठा
घटक 13 : महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक
घटक 14 : जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक
घटक 15 : प्राथमिक शेतकी पतपुरवठा सहकारी संस्था
घटक 16 : सहकारी कृषी ग्रामीण बहुउद्देशीय विकास बँक

पुस्तक पहिले

सहकार : इतिहास व तत्त्वे

घटक 1 : सहकार संकल्पना व विविध देशांतील सहकारी चळवळ

- सहकार : संकल्पना व व्याख्या, सहकार : वैशिष्ट्ये, महत्त्व व व्याप्ती, इंटरनॅशनल को-ऑपरेटिव्ह अलायन्स, विविध देशांतील सहकारी चळवळींचा इतिहास

- घटक 2 : भारतातील व महाराष्ट्रातील सहकारी चळवळ
भारतातील सहकारी चळवळींचा इतिहास, भारतातील सहकारी चळवळींच्या विकासासाठी / आढाव्यांसाठी नेमलेल्या काही समित्या, महाराष्ट्रातील सहकारी चळवळ

घटक 3 : सहकाराची मूलतत्त्वे : संकल्पना व उत्क्रांती
सहकाराची मूलतत्त्वे : संकल्पना, सहकार तत्त्वांची उत्क्रांती व रॉशडेल तत्त्वे, इ. स. 1966 ची पुनर्रचित सहकार तत्त्वे, सहकार चळवळीतून विकसित झालेली इतर सामान्य सहकार तत्त्वे, इ. स. 1995 ची पुनर्रचित सहकार तत्त्वे

घटक 4 : सहकाराच्या मूलतत्त्वांचा व्यावहारिक उपयोग व मर्यादा

सहकाराच्या मूलतत्त्वांची व्यावहारिक उपयुक्तता, सहकार मूलतत्त्वांच्या व्यावहारिक उपयुक्ततेतील मर्यादा, नुक्त अर्थव्यवस्था आणि सहकारक्षेत्र

पुस्तक दुसरे

सहकारी अर्थव्यवस्था व कार्यपद्धती

घटक 5 : सहकारी अर्थव्यवस्था

अर्थव्यवस्था : संकल्पना व व्याख्या, मिश्र अर्थव्यवस्थेत सहकारी अर्थव्यवस्थेचे स्थान, भांडवलशाही व साम्यवाद यांचा समन्वय आणि सहकारी अर्थव्यवस्था, बदलत्या आर्थिक धोरणात सहकारी चळवळीचे स्थान, सहकारी चळवळीसंबंधी तज्ज्ञांचे विचार

घटक 6 : सरकारी साहाय्य, संरक्षण, सवलती व ऐतिहासिक महत्त्व

सरकारी साहाय्य (कलम 50 ते 66), संरक्षण, सवलती, ऐतिहासिक महत्त्व, काळाच्या ओघातील बदल व बदलत्या काळाशी सांगड

घटक 7 : राष्ट्रीय सहकारी विकास महामंडळ

स्थापना, उद्देश, रचना, कार्यक्षेत्र, आर्थिक साहाय्यता, अर्थसाहाय्य प्रणाली व अटी, दलितोद्धार, महाराष्ट्र राज्याच्या विकासात महामंडळाचे योगदान, सहकारी साखर कारखान्यांचे उत्थान, अर्थसाहाय्य मिळविण्याची पद्धत

घटक 8 : महाराष्ट्र सहकार विकास महामंडळ

महामंडळ : संकल्पना, महामंडळाचे उद्देश, वित्तीय व्यवस्थापन, कार्यक्षेत्र व कर्जवाटप, संचालक मंडळ, प्रशासकीय व्यवस्थापन

घटक 9 : सहकारी संस्थांसाठी अर्थसाहाय्याच्या विविध योजना

राष्ट्रीय सहकारी विकास महामंडळ अंतर्गत योजना, महाराष्ट्र सहकार विकास महामंडळ अंतर्गत योजना, मा. सहकार आयुक्त व निबंधक, महाराष्ट्र राज्य यांच्या अंतर्गत येणाऱ्या योजना, मा. साखर आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य यांच्या अंतर्गत येणाऱ्या योजना, महाराष्ट्र राज्य कृषी पणन मंडळ अंतर्गत योजना, नाबार्ड अंतर्गत येणाऱ्या योजना, राष्ट्रीय बागवाणी मंडळ अंतर्गत येणाऱ्या योजना, 'अपेडा' अंतर्गत येणाऱ्या योजना

घटक 10 : व्यावसायिक संघटनांचे प्रकार आणि आधार

व्यावसायिक संघटना/संस्थांचे प्रमुख प्रकार व तुलना, व्यावसायिक संघटना/संस्थांच्या कार्यपद्धतीचे प्रमुख आधार, व्यावसायिक संघटना म्हणून सहकारी संस्थांची वैशिष्ट्ये

घटक 11 : सहकारी कार्यपद्धतीच्या विविध आधारांचे स्वरूप

महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, 1960 आणि सहकारी संस्थाची कार्यपद्धती यांचा अन्योन्य संबंध, सहकारी संस्थांचे उपविधी/पोटनियम : स्वरूप, सहकारी संस्थेच्या रचनेतील विविध घटक व त्यांचा कार्यपद्धतीतील सहभाग, सहकारी संस्थांच्या कार्यपद्धतीचे पैलू

पुस्तक तिसरे

सहकारी कृषी पतपुरवठा, प्रक्रिया व पणन व्यवस्था

घटक 12 : सहकारी कृषी पतपुरवठा

सहकारी कृषी पतपुरवठा : सर्वसाधारण पार्श्वभूमी, सहकारी कृषी व ग्रामीण विकासासाठी पतपुरवठा यंत्रणेची रचना, राष्ट्रीय कृषी व ग्रामीण विकास बँक (नाबार्ड), भांडवल, व्यवस्थापन, नाबार्डची प्रमुख कामे

घटक 13 : महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक

पार्श्वभूमी, उद्देश, भांडवल, संचालक मंडळाची रचना, कार्यालयीन रचना, कार्ये, महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँकस् असोशिएशन

घटक 14 : जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक

प्रस्तावना, उद्देश, सभासदत्व, कामकाजाची व्याप्ती, व्यवस्थापन, साधनसामग्री

घटक 15 : प्राथमिक शेतकी पतपुरवठा सहकारी संस्था
प्रस्तावना, उद्देश, भांडवल, सभासदत्व, भाग व ठेवी, साधारण सभा, पंचकमिटी, सेक्रेटरीची कामे, कर्जव्यवहार, जिल्हा तज्ज्ञ समिती, जिदगी पत्रक, मध्यम मुदत कर्ज, किसान क्रेडिट कार्ड, सहकारी कर्जवसुली, पीक विमा योजन, विविध कार्यकारी सहकारी संस्थांची अर्थक्षमता

घटक 16 : सहकारी कृषी व ग्रामीण बहउद्देशीय विकास बँक (भूविकास बँक)

पार्श्वभूमी, सभासदत्व, उद्देश, संचालक मंडळ, भांडवल उभारणी, व्यवस्थापन, कर्जमंजूरीची पद्धत, नाबईचे धोरण, कर्जवसुली

घटक 17 : नागरी सहकारी बँका

नागरी सहकारी पतपुरवठा : पार्श्वभूमी, नागरी सहकारी बँका : प्रमुख उद्देश, कार्यक्षेत्र, सभासदत्व, भांडवल उभारणी, संचालक मंडळ, नागरी बँकांना फेर कर्जपुरवठा, कर्जमर्यादा, डिपॉझिट इन्शुरन्स अँड क्रेडिट गॅरंटी कॉर्पोरेशन, अग्रक्रमाची कर्जे व कमकुवत घटकांना दिलेली कर्जे, उत्पादनक्षमता नसलेली कर्जे, बँकेचा बोजा असलेली मालमत्ता कोर्टाच्या मध्यस्थीविना ताब्यात घेणे / विकणे, संचालकांना कर्जे, पगारदार सेवकांच्या बँका, महिला सहकारी बँका, महाराष्ट्र राज्य नागरी सहकारी बँकांचे फेडरेशन, अपेक्स अर्बन को ऑप बँक ऑफ महाराष्ट्र अँड गोवा, सोलापूर जिल्हा औद्योगिक सहकारी बँक

घटक 18 : नागरी सहकारी पतसंस्था

नागरी बँक आणि पतसंस्था यांतील फरक, निधी, कर्जमर्यादा, सभासदत्व, संचालक मंडळ, कर्जविषयक धोरण, पगारदार नोकरांच्या सहकारी पतसंस्था, प्रमुख उद्देश, कार्यक्षेत्र, सभासदत्व, संचालक मंडळ, कामकाजाचे स्वरूप, इतर कार्ये

घटक 19 : अन्य प्रकारच्या सहकारी संस्था

जिल्हा देखरेख सहकारी संघ, जंगल कामगार सहकारी संस्था, मजूर सहकारी संस्था, ग्राहक सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य ग्राहक सहकारी महासंघ, सहकारी गृहनिर्माण संस्था, पाणीपुरवठा

सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य सहकारी आदिवासी विकास महामंडळ, आदिवासी सेवा सहकारी संस्था

घटक 20 : खरेदी-विक्री सहकारी संस्था

खरेदी-विक्री सहकारी संस्था : संकल्पना, व्याख्या व अर्थ, खरेदी-विक्री सहकारी संस्था : उद्दिष्टे व वैशिष्ट्ये, शेतमालाच्या खरेदी-विक्रीतील अडचणी, सहकारी खरेदी-विक्रीचे फायदे, सहकारी खरेदी-विक्री संस्थांचा व्यवहार कार्यक्षम करण्यासाठी करावयाची उपाययोजना, सहकारी खरेदी-विक्री संस्थांची रचना

घटक 21 : प्रक्रिया सहकारी संस्था

सहकारी प्रक्रिया संस्था : प्रगतीचा इतिहास, सहकारी प्रक्रिया : महत्त्व, सहकारी प्रक्रिया : फायदे, सहकारी प्रक्रियेतील अडचणी - दोष, उपाययोजना, सहकारी साखर कारखाने, कापूस प्रक्रिया सहकारी संस्था, जिनिंग - प्रेसिंग सहकारी संस्था, सहकारी सूतगिरण्या, प्राथमिक दूध उत्पादक सहकारी संस्था, मत्स्य व्यवसाय सहकारी संस्था, बिगर शेती उत्पादक सहकारी संस्था

घटक 22 : महाराष्ट्र राज्य कृषी पणन मंडळ

कृषी पणन मंडळ स्थापनेचे उद्देश, कृषी पणन मंडळाच्या अंमलबजावणीचे कार्यक्रम, कृषी पणन मंडळाची घटना, कार्ये व अधिकार, कृषी उत्पन्न खरेदी-विक्री विकास निधीची स्थापना, त्याचे प्रशासन आणि विकास निधीचा वापर

घटक 23 : कृषी उत्पन्न बाजार समिती

महाराष्ट्र कृषी उत्पन्न खरेदी-विक्री (नियमन) कायदा 1963 : हेतू, कायद्यातील महत्त्वाच्या तरतुदी, कृषी उत्पन्न बाजार समितीची घटना, कामे व अधिकार, बाजार समिती आवारात काम करणाऱ्यांकरिता अनुज्ञाप्तीची (परवाना) आवश्यकता, बाजार निधी, बाजार समित्यांचे एकत्रीकरण / विभागणी, बाजार समितीचे निष्प्रभावीकरण, कृषी उत्पन्न बाजार समितीमार्फत सहकारी कर्जाची वसुली

पुस्तक चौथे

कृषिपूरक उद्योग आणि नागरी सहकारी संस्था

घटक 24 : भारतीय शेती : अर्थव्यवस्थेतील स्थान व महत्त्व

भारतीय शेतीचे स्वरूप व व्याप्ती, भारतीय शेतीचे गुण - दोष, भारतीय अर्थव्यवस्थेत शेतीचे स्थान व महत्त्व

घटक 25 : भारतीय शेती अर्थक्षम बनविण्याचे विविध मार्ग आणि उपाय

अर्थक्षम शेती (इकॉनॉमिकल व्हायबल फार्मिंग), शेती करण्याचे प्रकार, शास्त्रशुद्ध शेती, व्यक्तिगत शेती आणि संस्थात्मक शेती यांचा तुलनात्मक अभ्यास.

घटक 26 : प्रचलित भारतीय वातावरणात शास्त्रशुद्ध, अर्थक्षम शेतीसाठीचे पर्यायी मार्ग स्वीकारण्यातील मर्यादा शेतजमिनीची विषम उपलब्धता, शेतकऱ्यांच्या मर्यादा, कृषी विद्यापीठे : आवश्यकता व वैशिष्ट्ये

घटक 27 : विविध शेतीपूरक उद्योग : स्वरूप व वैशिष्ट्ये महाराष्ट्रातील विविध शेतीपूरक उद्योग, कुटीर व लघु उद्योगधंद्यांची प्रमुख वैशिष्ट्ये, राष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेत लघु व कुटीर उद्योगधंद्यांचे स्थान व महत्त्व, लघु व कुटीर उद्योगांची वैशिष्ट्ये व फायदे

घटक 28 : शेतीपूरक उद्योगांच्या विविध प्रकारच्या सहकारी संस्था सहकारी संस्था : अर्थ व व्याख्या, शेतीपूरक उद्योग सहकारी तत्वांवर करण्याची कारणे व फायदे, सहकारी संस्था : प्रकार, प्राथमिक शेतकी सहकारी पतपेढ्या, औद्योगिक सहकारी संस्था, महिला विविध कार्यकारी सर्व सेवा सहकारी संस्था मर्यादित, दूध उत्पादक सहकारी संस्था, मत्स्य व्यावसायिक सहकारी संस्था, उपसा जलसिंचन अथवा पाणीपुरवठा सहकारी संस्था

घटक 29 : महाराष्ट्र राज्यातील नावीन्यपूर्ण सहकारी संस्था

नावीन्यपूर्ण सहकारी संस्थांच्या नोंदणीचे निकष, नावीन्यपूर्ण सहकारी संस्था नोंदणीसाठी दाखल करावयाची आवश्यक कागदपत्रे, नावीन्यपूर्ण सहकारी संस्थांची माहिती महाराष्ट्राच्या विविध जिल्ह्यांत नोंदणी झालेल्या नावीन्यपूर्ण सहकारी संस्था

घटक 30 : स्वयं-साहाय्यता समूह कार्यक्रम

स्वयं-साहाय्यता समूह गट : पार्श्वभूमी, व्याख्या, वैशिष्ट्ये व स्थापना, स्वयं-साहाय्यता समूह कार्यक्रमात सहभागी होणाऱ्या स्वयंसेवी संस्थांचे स्वरूप, बँक संलग्नता कार्यक्रम, संलग्नता कार्यक्रमांची उद्दिष्टे, स्वयं-साहाय्यता गटांना बँकेशी संलग्न करण्यासाठी निकष, स्वयं-साहाय्यता गटांना बँकेकडून कर्ज उपलब्ध होण्याची कार्यपद्धत, बँक संलग्नतेसाठी नमुने, संलग्न कार्यक्रमाचे बँकांना होणारे फायदे, संलग्नता कार्यक्रमांचे स्वयंसेवी संस्थांना होणारे फायदे, संलग्नता कार्यक्रमाचे स्वयं-साहाय्यता गटांना होणारे फायदे, संलग्नता कार्यक्रमात बँकांची भूमिका, स्वयंसेवी संस्थांची भूमिका

MGM २१९

सहकारी प्रशासन व व्यवस्थापन

पुस्तक पहिले : व्यवस्थापन : तत्त्वे व कार्ये

घटक 01 : व्यवस्थापन : अर्थ व महत्त्व

घटक 02 : व्यवस्थापन विचारांचा विकास

घटक 03 : व्यवस्थापन तत्त्वे

घटक 04 : व्यवस्थापनाची विविध कार्ये

घटक 05 : व्यवस्थापनाची कार्ये - संघटना / संघटना

घटक 06 : निर्देशन / मार्गदर्शन / दिग्दर्शन

घटक 07 : नियंत्रण

घटक 08 : समन्वय

घटक 09 : संज्ञापन

घटक 10 : निर्णयप्रक्रिया

घटक 11 : नेतृत्व

घटक 12 : प्रेरणा पुस्तक दुसरे : सहकारी व्यवस्थापन

घटक 13 : वित्तीय व्यवस्थापन

घटक 14 : सेवक व्यवस्थापन / व्यक्ती व्यवस्थापन

घटक 15 : वस्तू / साधनसामग्रीचे व्यवस्थापन

घटक 16 : कार्यालयीन व्यवस्थापन

घटक 17 : कार्यालयीन पत्रव्यवहार आणि अहवाल

घटक 18 : सहकारी संस्थांच्या सभा

घटक 19 : सभा संचालन

घटक 20 : सभा वृत्तांत आणि सभेसंबंधी कायदेशीर तरतुदी

पुस्तक तिसरे : सहकारी प्रशासन : भाग - 1

घटक 21 : सहकारी प्रशासन

घटक 22 : सहकारी प्रशासनाची कार्ये

घटक 23 : सहकारी प्रशासनातील इतर विभाग

घटक 24 : महाराष्ट्र कृषी उत्पन्न खरेदी-विक्री (नियमन)

अधिनियम 1963 खालील प्रशासन व्यवस्था

घटक 25 : मुंबई सावकारी कायदा 1946

घटक 26 : दुग्ध व्यवसाय सहकारी संस्था

घटक 27 : मत्स्य व्यवसाय सहकारी संस्था

घटक 28 : आदिवासी विकास पुस्तक चौथे : सहकारी प्रशासन

: भाग - 2

घटक 29 : सहकार आयुक्तालय : अधिकार व जबाबदाऱ्या

घटक 30 : साखर आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य : अधिकार व

जबाबदाऱ्या

घटक 31 : हातमाग, यंत्रमाग व वस्त्रोद्योग संचालनालय,

महाराष्ट्र राज्य, नागपूर : अधिकार व जबाबदाऱ्या

घटक 32 : विभागीय पातळी प्रशासन व लेखापरीक्षण विभाग :

अधिकार व जबाबदाऱ्या

घटक 33 : जिल्हा पातळी प्रशासन व लेखापरीक्षण विभाग : अधिकार व जबाबदाऱ्या

घटक 34 : तालुका पातळी प्रशासन व लेखापरीक्षण विभाग : अधिकार व जबाबदाऱ्या

घटक 1 : व्यवस्थापन : अर्थ व महत्त्व

व्यवसाय, प्रशासन आणि व्यवस्थापन, व्यवस्थापनाचा उगम, व्यवसाय व्यवस्थापनाचे महत्त्व, प्रशासन आणि व्यवस्थापन यांतील फरक, व्यवस्थापन विचारप्रणाली

घटक 2 : व्यवस्थापन विचारांचा विकास

औद्योगिक क्रांती आणि व्यवस्थापन, व्यवस्थापन विचारांचे टप्पे, आधुनिक विचारवंत

घटक 3 : व्यवस्थापन तत्त्वे

व्यवस्थापन तत्त्वांची सार्वत्रिकता, व्यवस्थापन शास्त्राच्या मर्यादा, शास्त्रीय व्यवस्थापन तत्त्वांचा विकास, टेलर यांची शस्त्रीय व्यवस्थापनाची तत्त्वे, हेन्री फेयॉल यांची व्यवस्थापन तत्त्वे, व्यवस्थापनातील विविध पातळ्या

घटक 4 : व्यवस्थापनाची विविध कार्ये

नियोजन-संकल्पना, नियोजन-व्याख्या आणि अर्थ, नियोजनाचे उद्देश, नियोजनाचे घटक, नियोजनाचे महत्त्व, सहकारी संस्था आणि नियोजन

घटक 5 : व्यवस्थापनाची कार्ये - संघटना / संघटना

संघटना - व्याख्या आणि अर्थ, सहकारी संस्थांच्या संघटनात्मक रचनेतील प्रमुख घटक, सभासद / भागधारक, साधारण सभा - स्वरूप, अधिकार व कामे, समिती, उपसमिती - रचना, अधिकार व कामे, पदनिर्देशित पदाधिकारी, मुख्य कार्यकारी अधिकारी

घटक 6 : निर्देशन / मार्गदर्शन / दिग्दर्शन

निर्देशन / दिग्दर्शन / मार्गदर्शन - व्याख्या व अर्थ, निर्देशन / मार्गदर्शनाचे महत्त्व, मार्गदर्शनाची साधने, मार्गदर्शनाच्या पद्धती

घटक 7 : नियंत्रण

नियंत्रण - व्याख्या व अर्थ, नियंत्रण प्रक्रियेतील घटक, नियंत्रणाचे महत्त्व, नियंत्रणाचे प्रकार, परिणामकारक नियंत्रण पद्धती

घटक 8 : समन्वय

समन्वय - व्याख्या व अर्थ, समन्वयाची गरज, समन्वयातील अडचणी, समन्वयाचे स्वरूप, सहकारी क्षेत्रातील समन्वय, परिणामकारक किंवा उत्तम समन्वयाचे निकष

घटक 9 : संज्ञापन

संज्ञापन - अर्थ व व्याख्या, संज्ञापनातील घटक, संज्ञापनातील प्रकार, संज्ञापनातील अडचणी / मर्यादा, संज्ञापनाचे महत्त्व, परिणामकारक संज्ञापन

घटक 10 : निर्णयप्रक्रिया

निर्णय - अर्थ व व्याख्या, निर्णयाचे प्रकार, निर्णयप्रक्रियेतील टप्पे, निर्णयप्रक्रियेतील अडचणी, निर्णयाच्या पद्धती, आदर्श निर्णयप्रक्रिया

घटक 11 : नेतृत्व

नेतृत्व - व्याख्या व अर्थ, नेतृत्वाचे गुणधर्म किंवा गुणवैशिष्ट्ये, नेतृत्वाची कार्ये, नेतृत्व प्रक्रिया - अभ्यासाची दिशा, नेतृत्व - गुणवत्तेच्या विकासाचा उपक्रम आणि जपान, परिणामकारक नेतृत्वाचे स्वरूप

घटक 12 : प्रेरणा

प्रेरणा - अर्थ व त्याची व्याप्ती, प्रेरणा आणि व्यावसायिक संघटना, प्रेरणा आणि प्रेरकलाभ यांचा परस्पर संबंध, "प्रेरणा" या कार्याचे महत्त्व

घटक 13 : वित्तीय व्यवस्थापन

वित्तीय व्यवस्थापनाची संकल्पना, भांडवल उभारणीचे प्रमुख मार्ग / प्रकार, प्रमुख प्रकारांचे उपप्रकार, भांडवलाची गुंतवणूक, वित्तीय व्यवस्थापनातील नियंत्रणाचे साधन, अंदाजपत्रक : व्याख्या, हेतू आणि कार्यपद्धती, अंदाजपत्रकांचे प्रकार

घटक 14 : सेवक व्यवस्थापन व्यक्ती व्यवस्थापन

व्यक्ती / सेवक व्यवस्थापन क्षेत्राचे स्वरूप, सेवकांची कार्यकुशलता : महत्त्व आणि उपाय, प्रेरक लाभ : स्वरूप, आवश्यकता, प्रकार, सेवक आणि अधिकारी यांचे प्रशिक्षण : सेवापूर्व आणि सेवांतर्गत, सेवक आणि अधिकारी यांच्या प्रशिक्षणासाठी उपलब्ध प्रचलित व्यवस्था

घटक 15 : वस्तू/साधनसामग्रीचे व्यवस्थापन

वस्तू व्यवस्थापन संकल्पना, माल खरेदीची तत्त्वे, माल खरेदीच्या पद्धती, वस्तू तालिका नियंत्रण, माल साठवण्याच्या पद्धती व

यंत्रणा, शिल्लक मालाची मोजणी, शिल्लक मालाची अंतिम किंमत

घटक 16 : कार्यालयीन व्यवस्थापन

कार्यालय व्यवस्थापन : कल्पना, कार्यालयाची आवश्यकता आणि कामे, कार्यालयाचे स्वरूप, कार्यालय व्यवस्थेतील महत्त्वाचा अटक : दार, दफ्तर / रेकॉर्ड जतन करण्याची कारणे व साधने

घटक 17 : कार्यालयीन पत्रव्यवहार आणि अहवाल

कार्यालयीन पत्रव्यवहाराचे स्वरूप, संस्थेने तयार केलेले अहवाल

घटक 18 : सहकारी संस्थांच्या सभा

सभा-संकल्पना, व्याख्या आणि अर्थ, सभेची आवश्यकता आणि प्रकार, सहकारी संस्थांच्या सभा - प्रकार आणि पूर्वतयारी, सहकारी संस्थांच्या सभांचे वर्गीकरण, सहकारी संस्थांचे प्रकार व उपप्रकारांची कार्यरिती, समिती सभा (सभासद प्रतिनिधीच्या सभा), प्रसंगानुरूप भरण्या सभा

घटक 19 : सभा संचालन

सभा प्रारंभ - आवश्यक घटक, सभा अध्यक्ष - गुण, अधिकार, कर्तव्ये, सभेतील प्राथमिक कामांचा क्रम, कार्यक्रमपत्रिकेतील इतर विषयावरील चर्चा व निर्णय घेण्याची पद्धत

घटक 20 : सभावृत्तांत आणि सभेसंबंधी कायदेशीर तरतुदी

सभावृत्तांत लिहिण्याच्या पद्धती, सभावृत्तांताचे स्वरूप, वृत्तांत लिहिताना लक्षात ठेवावयाचे मुद्दे, 4 सभावृत्तांतावरील कार्यवाही, सभावृत्तांताचे महत्त्व, 6 परिणामकारक / यशस्वी सभा कोणती?, सहकारी संस्थांच्या सभांच्या संदर्भात महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम 1960 व त्याखालील नियम 1961 यामधील संबंधित कलमे व नियमांची माहिती

घटक 21 : सहकारी प्रशासन

सहकारी प्रशासन - संकल्पना व उद्दिष्टे, सहकार कायद्यामागील उद्दिष्टे, धोरणे, सहकारी प्रशासन-आरंभ व विकास

घटक 22 : सहकारी प्रशासनाची कार्ये

नियोजन आणि सहकारी चळवळ, सहकार क्षेत्रातील नियोजन आणि सहकारी प्रशासन, शासनाची मंजूरी असलेल्या सहकार खात्यामार्फत राबवावयाच्या काही ठळक पंचवार्षिक योजना,

नियोजनाची अंमलबजावणी, त्यावरील नियंत्रण आणि नियोजनाचा आढावा, नियोजनाचे वार्षिक आराखडे, जिल्हा पातळीवरील नियोजन, महाराष्ट्र - सहकारी संस्था अधिनियम 1960 व त्याखालील नियम यामधील तरतुदीनुसार सहकारी प्रशासनाच्या विविध जबाबदाचा

घटक 23 : सहकारी प्रशासनातील इतर विभाग

सहकारी न्यायालये : सहकारी न्यायालयांच्या स्थापनेपूर्वीची न्यायालयीन व्यवस्था (कालावधी लन 1904 ते 1948), सहकारी न्यायालयांच्या स्थापनेची गरज, सहकारी न्यायालयांची स्थापना, त्यांचे अधिकार व कामे, राज्यस्तरीय लेखासमिती : राज्यस्तरीय लेखासमितीच्या स्थापनेमागील उद्देश व समितीची स्थापना, राज्यस्तरीय लेखासमितीची कामे व अधिकार, राज्य सहकारी परिषदेचे उद्देश, राज्य सहकारी परिषदेची वैधानिक तरतुदीखालील स्थापना व संघटन, महाराष्ट्र- राज्य सहकारी परिषदेची कामे

घटक 24 : महाराष्ट्र- कृषी उत्पन्न खरेदी-विक्री (नियमन) अधिनियम 1963 खालील प्रशासन व्यवस्था

महाराष्ट्र- कृषी उत्पन्न खरेदी-विक्री (नियमन) अधिनियम 1963, कृषी उत्पन्न बाजार समितीचे उद्देश, लायसन्स (सरकारी नियम 7), नियोजनाची आखणी : बाजार समिती व रचना (कलम 11 ते 18), बाजार समितीची कार्य-कर्तव्ये (कलम 29 ते 34), बाजार समितीचे अधिकार (कलम 29 (2) ते 34), बाजार निधी (कलम 36 ते 38 अ), बाजार समितीचे सभापती व उपसभापती यांची कामे व अधिकार, बाजार समितीच्या अधिकाऱ्यांची रचना व कार्ये, बाजार समितीवर नियंत्रण (कलम 40 ते 45), विवाद उपसमिती, महाराष्ट्र- राज्य कृषी पणन मंडळ (कलम 39 अते 39 ओ)

घटक 25 : मुंबई सावकारी कायदा 1946

मुंबई सावकारी कायदा 1946 : पार्श्वभूमी, मुंबई सावकारी कायदा 1946 ला अनुसरून व्याख्या, सावकारी व्यवसाय पद्धतीचे नियंत्रण, परवाना मिळण्यासाठी करावयाच्या अर्जासाठी तरतुदी, सावकारी धंद्याचा परवाना नूतनीकरणासाठी करावयाची पूर्तता, सावकाराची कर्तव्ये आणि सावकारी परवाना रद्द करण्याची कारणे, विनापरवाना सावकार करणाऱ्याविरुद्ध केली जाणारी कार्यवाही, सादर करावयाची पत्रके आणि त्यांची ठळक वैशिष्ट्ये, मुंबई सावकारी कायदा 1946 अंतर्गत ऋणकोचे हितरक्षण

घटक 26 : दुग्ध व्यवसाय सहकारी संस्था

सहकारी दुग्धोत्पादन संस्थांच्या बाबतीत प्रशासनाची उद्दिष्टे व धोरणे, दुग्धोत्पादन सहकारी संस्थांच्या बाबतीतील प्रशासनाची संरचना, संरचनेद्वारा प्रशासकीय नियोजनाची अंमलबजावणी करणे, त्यावर नियंत्रण ठेवणे व आढावा घेणे, महाराष्ट्र- सहकारी संस्था अधिनियम 1960 व त्याखालील नियम यामधील तरतुदीनुसार विविध वैधानिक अधिकार प्रदान

घटक 27 : मत्स्य व्यवसाय सहकारी संस्था

मत्स्य व्यवसाय सहकारी संस्था : पार्श्वभूमी, मत्स्य व्यवसाय सहकारी संघटनांची रचना, मत्स्य शेती व्यवसाय, मत्स्य व्यवसायाला भविष्यकाळ, मत्स्य व्यवसाय सहकारी संस्थांच्या समस्या, प्रशासकीय नियंत्रण व देखरेख

घटक 28 : आदिवासी विकास

आदिवासी विकास योजनांची ओळख, विकास योजनांची उद्दिष्टे, प्रशासकीय व्यवस्था, प्रशासकीय व्यवस्थे द्वारा विकास योजनांची अंमलबजावणी

घटक 29 : सहकार आयुक्तालय : अधिकार व जबाबदाऱ्या

सहकारी चळवळीच्या विकासासाठी धोरणविषयक कामे, नोंदणी अधिकारी या नात्याने सहकार आयुक्तांचे व आयुक्तालयातील संबंधित अपर निबंधकांचे काम, नमुनेदार उपविधी आणि सहकारी संस्था स्थापन करण्यासाठीचे निकष यासंबंधीचे कामकाज, महाराष्ट्र- सहकारी संस्था अधिनियम 1960 व त्याखालील नियम यांच्या संबंधातील कामकाज, सहकार आयुक्तालयाच्या प्रशासन शाखेमधून चालणारी कामे, विनिर्दिष्ट सहकारी संस्था, अधिसूचित सहकारी संस्था आणि उपविधीमध्ये गुप्त मतदान पद्धतीने पदाधिकाऱ्यांच्या निवडणुका घेण्याची तरतूद असलेल्या संस्थांच्या निवडणुकीसंबंधातील कामकाज, वार्षिक अंदाजपत्रक, वार्षिक कार्यक्रम अंदाजपत्रक व शासकीय खर्चाचे ताळमेळविषयक कामकाज लोकलेखा समितीसंबंधातील कामे, कृषी पतपुरवठ्यासंबंधी कामकाज, बिगर शेती अर्थपुरवठा करणाऱ्या संस्थांसंबंधी कामकाज, स्वयंसेवी गदासंबंधीचे कामकाज, सांख्यिकी माहिती संकलन, तिची छाननी आणि तिचे नाबार्ड वगैरेकडे सादरीकरण, राहकारी संस्थांच्या वैधानिक लेखापरीक्षण संबंधातील कामकाज, सहकार आयुक्तालयातील 'दक्षता कक्षाचे' कामकाज

घटक 30 : साखर आयुक्तालय, महाराष्ट्र- राज्य : अधिकार व जबाबदाऱ्या

सहकारी कायदा व त्याखालील नियमानुसार चालणारी कामे, नवीन सहकारी साखर कारखान्यांच्या नोंदणीबाबतची कार्यपद्धती, सहकारी साखर कारखान्यांना शासकीय अर्थसाहाय्य, सहकारी साखर कारखान्यांच्या व्यवस्थापकीय संचालक पदासाठी नामिका तयार करणे, व्यवस्थापकीय संचालकाची नेमणूक आणि बडतर्फी, सांख्यिकी माहिती संकलन आणि तिचा उपयोग, सहकारी साखर कारखान्यांना काही बान्तीत साखर आयुक्तांची पूर्वपरवानगी घ्यावी लागण्याच्या तरतुदीची मुळे, सहकारी साखर कारखान्यांच्या उपविधीतील तरतुदीप्रमाणे महाराष्ट्र- शासनाचे आणि साखर आयुक्तांचे (इतर) अधिकार

घटक 31 : हातमाग, यंत्रमाग व वस्त्रोद्योग संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, नागपूर : अधिकार व जबाबदाऱ्या

संचालनालयाची कामे, सहकारी वस्त्रोद्योगासंबंधातील धोरणात्मक, महाराष्ट्र - सहकारी संस्था अधिनियम 1960 खालील वैधानिक स्वरूपाची कामे सहकारी वस्त्रोद्योगासंबंधातील पंचवार्षिक योजनेतर्गत अर्थसाहाय्याची अंदाजपत्रकीय आणि योजनांच्या अंमलबजावणीबाबतची कामे, वस्त्रोद्योगांतील सहकारी संस्थांची स्थापत्य बांधकामविषयक अंदाजपत्रके, यंत्रसामग्री खरेदी वगैरेस मंजूरी देण्यासंबंधातील कामे, वस्त्रोद्योगांतील सहकारी चळवळीचा आढावा घेण्याचे काम, महाराष्ट्र- राज्य सहकार वस्त्रोद्योग महासंघ, मर्यादित, मुंबई व वस्त्रोद्योगांतील बिगर सहकारी महामंडळाच्या संचालक मंडळावर संचालक, हातमाग, यंत्रमाग व वस्त्रोद्योग यांचे प्रतिनिधित्व, वस्त्रोद्योगांतील सहकारी संस्थांच्या वैधानिक लेखापरीक्षणासंबंधातील कामकाज

घटक 32 : विभागीय पातळी प्रशासन आणि लेखापरीक्षण विभाग : अधिकार व जबाबदाऱ्या

विभागीय सहनिबंधक, सहकारी संस्था यांची कार्यालये, प्रादेशिक सहसंचालक (साखर) यांची कार्यालये, 3 प्रादेशिक उपसंचालक (हातमाग, यंत्रमाग व वस्त्रोद्योग) यांची कार्यालये, विभागीय सहनिबंधक, सहकारी संस्था

घटक 33 : जिल्हा पातळी प्रशासन व लेखापरीक्षण विभाग : अधिकार व जबाबदाऱ्या

जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था यांची कार्यालये, जिल्हा विशेष लेखापरीक्षक, सहकारी संस्था यांची कार्यालये

घटक 34 : तालुका पातळी प्रशासन व लेखापरीक्षण विभाग : अधिकार व जबाबदाऱ्या

तालुका उप/सहायक निबंधक, सहकारी संस्था यांची कार्यालये, तालुका उप/सहायक निबंधक, सहकारी संस्था यांची वित्तीय व प्रशासकीय स्वरूपाची कामे, प्राथमिक कृषी पतपुरवठा उर्फ सेवा सहकारी संस्थांच्या थकीत कर्जवसुलीबाबतचे कामकाज, जिल्हा सहकारी कृषी ग्रामीण बहुउद्देशीय विकास बँकांच्या थकीत

कर्जवसुलीसंबंधातील कामे, सहकारी संस्थांबाबत सांख्यिकी माहिती ग्रंथित करून वरिष्ठ कार्यालयास सादर करण्यासंबंधातील कामकाज, सहकार कायदा कलम 12 अन्वये सहकारी संस्थांची यादी दर तीन वर्षांनी जिल्हा उपनिबंधकाने प्रसिद्ध करण्यासंबंधातील काम

MGM २२०

सहकारी कायदा व इतर कायदे

पुस्तक पहिले : महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम 1960

- घटक 1 : सहकारी कायद्याची व्याप्ती आणि वैशिष्ट्ये
घटक 2 : सहकारी संस्थांची नोंदणी व विशेष हक्क
घटक 3 : आर्थिक सहाय्य, व्यवस्थापक समिती शासनाचे व निबंधकाचे अधिकार, विवाद आणि परिमाण
घटक 4 : विमा योजना, अपराध व शिक्षा, महाराष्ट्र राज्य सहकारी परिषद

पुस्तक दुसरे : 97 वी घटना दुरुस्ती व महाराष्ट्र सहकारी संस्था (सुधारणा) अधिनियम 2013

- घटक 5 : घटना दुरुस्ती व त्याची पार्श्वभूमी
घटक 6 : मुलभूत अधिकार आणि मार्गदर्शक तत्त्वे
घटक 7 : सहकार तत्त्वे आणि सहकारी कायदा
घटक 8 : भारतीय घटना कलम 243 झेड.एच. ते 243 झेड. क्यू. याचा विस्तार
घटक 9 : राज्याच्या सहकारी कायद्यात बदल करणे अपरिहार्य

पुस्तक तिसरे : सहकारी संस्थांचे उपविधी

- घटक 10 : उपविधी-अर्थ व संस्थेच्या प्रकारानुसार उपविधी
घटक 11 : उपविधी सुधारणा बदल
घटक 12 : निरनिराळ्या प्रकारच्या सहकारी संस्थांचे उपविधी

पुस्तक चौथे : सहकारी संस्थांच्या संबंधित अन्य कायदे

- घटक 13 : भारतीय करारांचा कायदा 1872
घटक 14 : बँकिंग रेग्युलेशन ॲक्ट 1949
घटक 15 : आयकर कायदा 1961
घटक 16 : महाराष्ट्र कृषी उत्पन्न खरेदी विक्री (विकास व विनियमन) अधिनियम 1963
घटक 17 : बहुराज्य सहकारी संस्थांचा कायदा 2002
घटक 18 : ग्राहक संरक्षण कायदा 2002
घटक 19 : माहितीच्या अधिकाराचा कायदा 2005
घटक 20 : महाराष्ट्र सावकारी (नियमन) अधिनियम 2014

घटक 1 : सहकारी कायद्याची व्याप्ती आणि वैशिष्ट्ये

सहकारी पतपेढ्यांचा कायदा, 1904, सहकारी संस्थांचा कायदा, 1912 व 1925, महत्त्वाच्या दुरुस्त्या : सन 1925 ते 1948, मद्रास परिषदेतील प्रमुख शिफारशी, महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम 1960 व नियम 1961

घटक 2 : सहकारी संस्थांची नोंदणी व विशेष हक्क

सहकारी संस्थांची नोंदणी, उपविधी दुरुस्ती व विलिनीकरण, सहकारी संस्थांचा भागीदारी व्यवसाय, सभासदत्वासंबंधातील कायद्यातील तरतूदींची व्यापकतेकडे वाटचाल, सहकारी संस्थांचे विशेष हक्क व सवलती, साधन सहकारी संस्थांचे 'ई' करार पत्र

घटक 3 : आर्थिक सहाय्य, व्यवस्थापक समिती, शासनाचे व निबंधकाचे अधिकार, विवाद आणि परिसमापन

कृषी पतपुरवठ्याची कृषीमाल पणनशी सांगड आणि सहकारी संस्थांची कर्जवसुली, शासकीय आर्थिक सहाय्य, निधीच्या वाटपास मज्जाव आणि सचिवांचा राज्य संवर्ग निधी, भविष्य निर्वाह निधी, व्यवस्थापक समितीचे गठन व सहकारी संस्थांचे सभा प्रकार, व्यवस्थापक समिती किंवा तिच्या सदस्याला पदभ्रष्ट करणे, सहकारी संस्थांनी पार पाडावयाच्या कर्तव्यासंबंधातील तसेच इतर बाबतीतील शासनाचे व निबंधकाचे अन्य विविध अधिकार, सहकारी संस्थांमधील विवादांवर निर्णय देण्यासंबंधातील कायदेशीर तरतूदी, सहकारी संस्थेचे परिसमापन (अवसायन)

घटक 4 : विमा योजना, अपराध व शिक्षा, महाराष्ट्र राज्य सहकारी परिषद

विमा योजना लागू असलेल्या सहकारी बँका, अपराध व शिक्षा, महाराष्ट्र राज्य सहकारी परिषद, उपसंहार

घटक 5 : घटना दुरुस्ती व त्याची पार्श्वभूमी

घटना दुरुस्ती : पार्श्वभूमी / इतिहास, घटना दुरुस्ती आणि त्याचे परिणाम, सुधारणा झालेल्या महत्त्वाच्या बाबी

घटक 6 : मूलभूत अधिकारी आणि मार्गदर्शक तत्त्वे

सुधारणांमुळे सहकारी संस्थांमध्ये एकवाक्यता, मूलभूत अधिकार आणि मार्गदर्शक तत्त्वे, संचालक मंडळावर मर्यादा, सक्रिय सभासद, निवडणूक प्राधीकरण, लेखापरीक्षक कोण असेल

घटक 7 : सहकार तत्त्वे आणि सहकारी कायदा

सहकारी संस्थांच्या समितीची रचना, स्वतंत्र निवडणूक प्राधिकरण, लेखापरीक्षण आणि सहकारी शिक्षण, अपराध व शिक्षा, संस्था (सुधारण) अधिनियम, 2013

घटक 8 : भारतीय घटना कलम 243ZH ते 243 ZQ याचा विस्तार

भारतीय घटना कलम 243ZH ते 243ZQ

घटक 9 : राज्याच्या सहकारी कायद्यात बदल करणे अपरिहार्य!

सहकारी कायद्याबाबत राज्यावर असलेली, जबाबदारी नवीन कायद्यामुळे होणारे परिणाम परिशिष्टे : भारतीय राजपत्र

घटक 10 : उपविधी - अर्थ व संस्थेच्या प्रकारानुसार उपविधी

उपविधी : अर्थ व आवश्यकता, संस्थेच्या उपविधीतील आवश्यक तरतुदी, संस्थेचा प्रकार - त्यानुसार उपविधीत बदल

घटक 11 : उपविधी सुधारणा - बदल

उपविधीत बदल करणे केव्हा आवश्यक असते, 2 बदलानुसार उपविधीतील शब्दरचनेत करावयाचा फरक - व्यवस्थापनाची जबाबदारी, उपविधी दुरुस्ती प्रस्ताव नाकारणे व त्यावर अपील, उपविधी दुरुस्ती प्रस्ताव व त्यासोबतची कागदपत्रे, सुधारित उपविधीची नोंदणी व अंमलबजावणी, निबंधकांच्या आदेशानुसार उपविधी दुरुस्ती (कलम 14, नियम 13)

घटक 12 : निरनिराळ्या प्रकारच्या सहकारी संस्थांचे उपविधी

सर्व सहकारी संस्थांच्या उपविधीतील समाईक तरतुदी निरनिराळ्या प्रकारच्या सहकारी संस्थांच्या उपविधीतील उद्देशासंबंधीच्या तरतुदीची वैशिष्ट्ये

घटक 13 भारतीय करारांचा कायदा 1872

या घटकात-करार म्हणजे काय कायदेशीर करारासाठी आवश्यक अटी, निरनिराळ्या प्रकारचे करार, कराराचा भंग, व्यर्थ करार किंवा व्यर्थ ठराव, ठराव व करार यातील फरक, अवैध करार व वैध कराराची अवैधता.

घटक 14 बँकिंग रेग्युलेशन ॲक्ट 1949

या घटकात पार्श्वभूमी/पूर्वतयारी, बँकिंग कंपन्यांचे व्यवसाय/व्यवहार, संकीर्ण, सहकारी बँकांना लागू करण्यात आलेल्या कायद्यातील तरतुदी.

घटक 15 आयकर कायदा 1961

या घटकात करांची आवश्यकता, कर चुकवेगिरी, केंद्रीय कर व राज्यांचे कर, प्रत्यक्ष कर व अप्रत्यक्ष कर, मुळातच आयकर कपात, करप्रशासन प्रणालीची कार्यपद्धती, जबाबदार व्यक्ती कोण, व्यवसाय कर, कर कपातीसंबंधीच्या चुका, अपराध व त्याविषयी दंडात्मक तरतुदी.

घटक 16 महाराष्ट्र कृषी उत्पन्न खरेदी-विक्री (नियमन) कायदा 1963

या घटकात महाराष्ट्र कृषी उत्पन्न खरेदी-विक्री कायदा 1963 पारित करण्याचा हेतू, उपर्युक्त कायद्यातील महत्त्वाच्या तरतुदी, कृषी उत्पन्न बाजार समितीची घटना, कार्ये व अधिकार, कायद्यान्वये बाजार समिती आवारात काम करण्याकरिता अनुज्ञप्तीची आवश्यकता, बाजार निधी, बाजार समित्यांचे एकत्रीकरण / विभागणी, बाजार समितीचे निष्प्रभावीकरण, कृषी उत्पन्न बाजार समिती मार्फत सहकारी कर्जाची वसुली, महाराष्ट्र राज्य कृषी पणन मंडळ, घटना, कार्ये व अधिकार.

घटक 17 बहुराज्य सहकारी संस्थांचा कायदा 2002

या घटकात बहुराज्य सहकारी संस्थांच्या कायद्याची पार्श्वभूमी, बहुराज्य सहकारी संस्थांचा कायदा 1984, बहुराज्य सहकारी संस्थांचा कायदा 2002.

घटक 18 ग्राहक संरक्षण कायदा 2002

या घटकात ग्राहक संरक्षण कायद्याचा हेतू व व्याप्ती, ग्राहक संरक्षण कायद्यानुसार ग्राहक म्हणजे कोण, ग्राहकांचे हक्क व जबाबदाऱ्या, ग्राहक संरक्षण परिषद, जिल्हा ग्राहक न्यायमंच, ग्राहक आयोग, ग्राहक न्यायमंचाची कार्यपद्धती, अपील.

घटक 19 माहितीच्या अधिकाराचा कायदा 2005

या घटकात दि.22 डिसेंबर 2005 रोजीच्या भारताच्या राजपत्राची व्याप्ती, सार्वजनिक प्राधिकरणावरील आबंधने, माहिती प्रकट करण्याबाबत अपवाद, केंद्रिय माहिती आयोग, राज्य माहिती आयोग.

घटक 20 महाराष्ट्र सावकारी (नियमन) अधिनियमन 2014

या घटकात शेतकऱ्यांच्या/कर्जदारांच्या हितसंरक्षणासंबंधी कायद्यातील तरतूदी, सावकारांना, शेतकऱ्यांना सूचना, महाराष्ट्र राज्यातील सावकारीच्या व्यवहाराचे नियमन करण्याकरिता अधिनियमन 1 ते 57.

MGM २२१

सहकारी जमाखर्च, बँकिंग व लेखापरीक्षण

पुस्तक पहिले : सहकारी संस्थांतील हिशेबाची व अन्य पुस्तके : भाग - 1

घटक 1 : सहकारी हिशेबलेखन व लेखापालन

घटक 2 : रोजकीर्द / रोखपुस्तक / रोकड पुस्तक

घटक 3 : खता राणी आणि तेरीज व निव्वळ तेरीज

घटक 4 : सहका संस्थांतील ठेवी व कर्जाचे व्यवहार, कर्जवसुली

घटक 5 : संस्थेची मालमत्ता वर्गीकरण व झीज

पुस्तक दुसरे : सहकारी संस्थांतील हिशेबाची व अन्य पुस्तके : भाग - 2

घटक 6 : हिशेबाची अंतिम पत्रके, व्यापारी पत्रक, मालनिर्मिती पत्रके

घटक 7 : हिशेबाची अंतिम पत्रके : नफा-तोटा पत्रक

घटक 8 : हिशेबाची पत्रके : ताळेबद

घटक 9 : सहकारी संस्थांचे जमाखर्च व सभा

घटक 10 : सहकारी संस्थांनी ठेवावयाची पुस्तके

पुस्तक तिसरे : सहकारी बँकिंग

घटक 11 : बँकिंग व्यवहाराची प्राथमिक माहिती

घटक 12 : सहकारी बँकांना लागू असणाऱ्या कायद्यातील तरतुदी आणि नियम

घटक 13 : बँकांचे व्यवहार : ठेवी खाती

घटक 14 : कर्जव्यवहार

घटक 15 : बँकिंग आणि वित्तीय क्षेत्राशी संबंधित असलेल्या काही संस्था

पुस्तक चौथे : सहकारी लेखापरीक्षण

घटक 16 : सहकारी लेखापरीक्षण : तत्त्व व व्यवहार

घटक 17 : सहकारी लेखापरीक्षण : व्यावहारिक लेखापरीक्षण

घटक 18 : सहकारी संस्थांच्या हिशेबपत्रकांची छाननी व अहवाल

घटक 19 : लेखापरीक्षण अहवाल व पुढील कार्यवाही

घटक 1 : सहकारी हिशेबलेखन व लेखापालन

हिशेबलेखन व लेखापालन, लेखापालनाचे उद्देश व फायदे, लेखापालनाची द्विनॉदी पद्धती, रोजकीर्द (Journal), रोजकीर्द व दुय्यम पुस्तके, खात्यांचे प्रकार व नॉदी.

घटक २ : रोजकीर्द रोख पुस्तक रोकड पुस्तक

रोकड पुस्तक / रोख पुस्तक / रोजकीर्द, दुबेरजी व्यवहार, रोकड पुस्तकांचे प्रकार, रोजकीर्दत व्यवहार कसे लिहावेत ?, जमा पावत्या व खर्च पावत्या, बँकेशी होणारे व्यवहार, बँक पडताळापत्रक.

घटक 3 : खतावणी आणि तेरीज व निव्वळ तेरीज

खाते व.खतावणी, खात्याचे येणे-देणे, तेरीज.

घटक 4 : सहकारी संस्थांतील ठेवी व कर्जाचे व्यवहार, कर्जवसुली

सहकारी संस्थांचा बँकेशी होणारा व्यवहार, सभासदांचा सहकारी संस्थेशी होणारा कर्जव्यवहार.

घटक 5 : संस्थेची मालमत्ता वर्गीकरण व झीज

अनुत्पादक मालमत्ता संकल्पना, संस्थेच्या मालमत्तेची झीज, संशयित व बुडीत कर्जे, संगणक ओळख व त्याचा उपयोग.

घटक 6 : हिशेबाची अंतिम पत्रके, व्यापारी पत्रक, मालनिर्मिती पत्रके

अंतिम हिशेबी पत्रके, व्यापारी पत्रक, मालनिर्मिती खाते, परिव्यय हिशेब.

घटक 7 : हिशेबाची अंतिम पत्रके : नफा-तोटा पत्रक

नफा-तोटा पत्रक, वर्षअखेरचे, तरतुदीचे जमाखर्च, आर्थिक व्यवहार नॉदीचे विशेष प्रकार, भांडवली खर्च व महसुली खर्च, निव्वळ नफा काढणे, त्याची मटणी करणे व निधी उभारणे.

घटक 8 : हिशेबाची पत्रके : ताळेबंद

सहकारी संस्थाचा ताळेबंद, नियम 62(1) प्रमाणे ताळेबंदाचा नमुना 'न', तेरीज व निव्वळ तेरजेवरून अंतिम हिशेबपत्रके तयार करणे, जमाखर्च पत्रक व उत्पन्न-खर्च पत्रक यावरून अंतिम हिशेब पत्रके तयार करणे, सहकारी संस्थांचे ताळेबंद व त्यांचे विश्लेषण, सहकारी संस्थांचे इतर विभाग व जमाखर्च.

घटक 9 : सहकारी संस्थांचे जमाखर्च व सभा

सहकारी संस्थांचे जमाखर्च व सभा यांचे परस्परसंबंध, महाराष्ट्र सह. संस्था अधिनियम, नियम व जमाखर्च, अंदाजपत्रक.

घटक 10 : सहकारी संस्थांनी ठेवावयाची पुस्तके

सहकारी संस्थांचे नोंदणीपूर्वीचे प्राथमिक व्यवहार, महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम 1960 व नियम 1961 प्रमाणे संस्थांनी ठेवावयाची पुस्तके, जमाखर्च पुस्तकावरून तेरीज/निव्वळ तेरीज काढणे, जनहितार्थ स्थापन केलेल्या संस्थांचे जमाखर्च.

घटक 11 : बँकिंग व्यवहाराची प्राथमिक माहिती

बँकेची व्याख्या, बँकांचे प्रकार, बँक व्यवसायाची मूलतत्त्वे, बँकांची प्राथमिक कार्ये, बँकांची दुय्यम कार्ये, आधुनिक बँका देत असलेल्या नावीन्यपूर्ण सेवा.

घटक 12 : सहकारी बँकांना लागू असणाऱ्या कायद्यातील तरतुदी आणि नियम

बँक व्यवसाय नियमन कायदा, 1949, 'भारतीय रिझर्व्ह बँकेने सहकारी बँकांच्या संदर्भात - केलेले काही महत्त्वाचे नियम, चलनक्षम दस्तऐवजाच्या कायद्यातील काही कलमे, ठेव विमा आणि पत हमी महामंडळाच्या कायद्यातील काही कलमे, उपभोक्ता संरक्षण कायदा आणि बँका.

घटक 13 : बँकांचे व्यवहार : ठेवी खाती

बँकेमध्ये खाते उघडण्याची पद्धत, खात्यांचे प्रकार, निरनिराळ्या प्रकारचे ठेवीदार, ठेव खात्यावरील व्यवहार व पद्धती, ठेव खात्यावरील नामांकन, बँकर आणि ग्राहक यांच्यामधील परस्पर संबंध.

घटक 14 : कर्जव्यवहार

कर्जाची आवश्यकता, कर्ज व त्यांचे प्रकार, कर्जाचे तारण, हुंड्या वटविणे, कर्ज-अर्ज व प्रस्तावाचे मूल्यांकन, कर्जाची थकबाकी,

बँकांची उत्पन्न न मिळणारी निष्क्रिय मालमत्ता आणि त्यासाठी तरतूद, कर्जाची वसुली, अनुत्पादक मालमत्तेचे व्यवस्थापन.

घटक 15 : बँकिंग आणि वित्तीय क्षेत्राशी संबंधित असलेल्या काही संस्था

भारतीय रिझर्व्ह बँक, राष्ट्रीय कृषी आणि ग्रामीण विकास बँक, डिपॉझिटरी संस्था, भारतीय बँकांची संघटना, बँकांचे क्रीडा मंडळ, नागरी सहकारी बँका आणि सहकारी पतसंस्था यांच्या संघटना.

घटक 16 : सहकारी लेखापरीक्षण : तत्व व व्यवहार

या घटकामध्ये लेखापरीक्षणाचा उगम, लेखापरीक्षणाचे प्रकार, सहकारी लेखापरीक्षण अधिनियम 1960 व नियम 1961 मधील तरतुदी, सहकारी लेखापरीक्षकांची कर्तव्ये, अधिकार व जबाबदाऱ्या, महाराष्ट्रातील सहकारी संस्थांच्या लेखापरीक्षणाची व्यवस्था हे उपघटक आहेत.

घटक 17 : सहकारी लेखापरीक्षण : व्यवहारिक लेखापरीक्षण

यात सहकारी लेखापरीक्षणाची पूर्वतयारी, पावती परीक्षा : जमा बानू (आजक), पावती परीक्षा : सर्च बाजू, रखताबण्यांची तपासणी, भांडवली, महसुली व पुल्ले ओहलेला महसुली खर्च, तेरीज व निव्वळ तेरीज परिचय या उपघटकांचा समावेश आहे.

घटक 18 : सहकारी संस्थांच्या हिशेबपत्रकांची छाननी व अहवाल

या घटकात तेरीज व निव्वळ तेरीज, जमा व खर्चाचे पत्रक, उत्पन्न व खर्चाच्या पत्रकाचे लेखापरीक्षण आणि माल उत्पादन पत्रक व व्यापारी पत्रक यांचे लेखापरीक्षण, नफा-तोटापत्रकाचे लेखापरीक्षण, ताळेबंदाचे लेखापरीक्षण या उपघटकांचा समावेश आहे.

घटक 19 : लेखापरीक्षण अहवाल व पुढील कार्यवाही

यात लेखापरीक्षण अहवाल तयार करणे व त्यासोबत जोडावयाची परिशिष्टे, लेखापरीक्षण अहवाल वाचन व चर्चा, लेखापरीक्षा वर्ग, विशेष लेखापरीक्षण अहवाल, लेखापरीक्षण दोष-दुरुस्ती अहवाल, राज्य लेखा समिती या उपघटकांचा अंतर्भाव आहे.

SECOND YEAR

COM 106

वाणिज्यशास्त्र

पुस्तक 1 : अर्थशास्त्र परिचय व वाणिज्याची उत्क्रांती

घटक 1 (अ) : अर्थशास्त्र परिचय

घटक 1 (आ) : उत्पादनाचे घटक

घटक 1 (इ) : मागणी विश्लेषण

घटक 1 (ई) : पुरवठा विश्लेषण

घटक 1 (उ) : मूल्य निश्चिती

घटक 1 (ऊ) : उत्पादन घटकांचा मोबदला

घटक 2 (अ) : वाणिज्याची उत्क्रांती - 1

घटक 2 (आ) : वाणिज्याची उत्क्रांती-2

घटक 3 : वाणिज्य व्यवहारपद्धती - 1

पुस्तक 2 : वाणिज्य व्यवहारपद्धती .

घटक 4 (अ) : वाणिज्य व्यवहारपद्धती -2 (किरकोळ व्यापार - भाग 1)

घटक 4 (आ) : वाणिज्य व्यवहारपद्धती -3 (किरकोळ व्यापार - भाग 2)

घटक 5 : वाणिज्य व्यवहारपद्धती - 4 (घाऊक व्यापार)

घटक 6 : आयात-निर्यात व्यापार कार्यपद्धती

घटक 7 : व्यापाराची आनुषंगिक साधने

घटक 8 : व्यावसायिक पत्रव्यवहार

घटक 9 (अ) : व्यावसायिक कायद्यांचा परिचय

घटक 9 (आ) : निवडक व्यावसायिक कायद्यांची तोंडओळख

घटक 10 : व्यावसायिक संघटनांचे प्रकार

पुस्तक 3 : लेखापालन

घटक 11 : लेखापालनाची मूलतत्त्वे व पद्धती

घटक 12 : रोजकीर्द व खतावणी

घटक 13 : दुय्यम पुस्तके

घटक 14 : तेरीज आणि वार्षिक किंवा अंतिम खाती

पुस्तक 1 : अर्थशास्त्र परिचय व वाणिज्याची उत्क्रांती

घटक 1 (अ) : अर्थशास्त्र परिचय

अर्थशास्त्राच्या व्याख्या, आर्थिक प्रश्न आणि आर्थिक प्रश्नांची सोडवणूक, अर्थशास्त्राचे स्वरूप, अर्थशास्त्र आणि वाणिज्यशास्त्र

घटक 1 (आ) : उत्पादनाचे घटक

उत्पादन, उत्पादनाचे घटक

घटक 1 (इ) : मागणी-विश्लेषण

मागणी विश्लेषण

घटक 1 (ई) : पुरवठा विश्लेषण

पुरवठा विश्लेषण

घटक 1 (उ) : मूल्य निश्चिती

मूल्य निश्चिती

घटक 1 (ऊ) : उत्पादन घटकांचा मोबदला

खंड, श्रमाचा मोबदला - वेतन, भांडवलाचा मोबदला - व्याज, संयोजन कौशल्याचा मोबदला - नफा

घटक 2 (अ) : वाणिज्याची उत्क्रांती - 1

वाणिज्य म्हणजे काय?, उत्क्रांती म्हणजे काय?, वाणिज्याच्या उत्क्रांतीच्या अवस्था

घटक 2 (आ) : वाणिज्याची उत्क्रांती - 2

पैसा म्हणजे काय?, पैशाची कार्ये, पैशाची उत्क्रांती, यंत्रपूर्व युग आणि यंत्रयुग

घटक 3 : वाणिज्य व्यवहारपद्धती - 1

व्यवसाय, व्यवसायाचे क्षेत्र, व्यवसायाचे महत्त्व, व्यवसायाचे प्रकार, वाणिज्य, व्यापाराचे प्रकार, अंतर्गत व्यापारी व्यवहारातील महत्त्वाचे टप्पे

पुस्तक 2 : वाणिज्य व्यवहारपद्धती

घटक 4 (अ) : वाणिज्य-व्यवहारपद्धती - 2

(किरकोळ व्यापार - भाग 1)

किरकोळ व्यापार म्हणजे काय ?, किरकोळ व्यापाराची वैशिष्ट्ये, किरकोळ व्यापाऱ्याचे महत्त्व, किरकोळ व्यापाऱ्याची कार्ये, किरकोळ व्यापारी देत असलेल्या सेवा

घटक 4 (आ) : वाणिज्य-व्यवहारपद्धती - 3

(किरकोळ व्यापार - भाग 2), फिरते व्यापारी, स्थायिक व्यापारी, मोठ्या प्रमाणावर किरकोळ व्यापार करणाऱ्या संस्था

घटक 5 : वाणिज्य व्यवहारपद्धती - 4 (घाऊक व्यापार)

घाऊक व्यापाराचा अर्थ आणि घाऊक व्यापाऱ्याची भूमिका, घाऊक व्यापाऱ्याची वैशिष्ट्ये, घाऊक व्यापारी आणि किरकोळ व्यापारी यांतील फरक, घाऊक व्यापाऱ्याची कार्ये, घाऊक व्यापारी देत असलेल्या सेवा

घटक 6: आयात-निर्यात व्यापार कार्यपद्धती

विदेशी व्यापाराची व्याख्या, अंतर्गत व्यापार आणि विदेशी व्यापार यातील फरक, विदेशी व्यापाराची गरज, विदेशी व्यापाराचे फायदे, आयात-निर्यात व्यापार कार्यपद्धती, महाराष्ट्र राज्य व निर्यात, निवडक पत्ते., नवीन आयात-निर्यात धोरण

घटक 7 : व्यापाराची आनुषंगिक साधने

वाहतूक, बँका, मालाची साठवणूक, विमा, जाहिरात, व्यापारी अभिकर्ते

घटक 8: व्यावसायिक पत्रव्यवहार

संपर्क-माध्यमे, प्रभावी पत्रव्यवहाराचे महत्त्व, व्यावसायिक पत्रांची कार्ये, प्रभावी व्यावसायिक पत्र, व्यावसायिक पत्राची भाषा, व्यावसायिक पत्राची अंतर्बाह्य वैशिष्ट्ये, व्यावसायिक पत्राचा आराखडा, व्यावसायिक पत्रांचे नियोजन, व्यावसायिक पत्र लिहिण्याचे प्रसंग, शीघ्र खुलासा सेवा

घटक 11 : लेखापालनाची मूलतत्त्वे आणि पद्धती
हिशेबशास्त्राची मूलतत्त्वे, लेखापालनाची कार्यपद्धती**घटक 12 : रोजकीर्द व खतावणी**
रोजकीर्द, खतावणी (खातेवही)**घटक 9 (अ) : व्यावसायिक कायद्यांचा परिचय**

भारतीय संविदा अधिनियम : 1872, उत्पादनशुल्क कायदा, वस्तुविक्री कायदा, विक्रीकर कायदा, सीमा शुल्क कायदा, आयकर कायदा

घटक 9 (आ):निवडक व्यावसायिक कायद्यांची तोंडओळख
भागीदारी म्हणजे काय?, भागीदारीची मूलभूत वैशिष्ट्ये, कंपनी व्याख्या, कंपनीची वैशिष्ट्ये, सहकारी संस्थेची संकल्पना, सहकारी संस्थेची वैशिष्ट्ये

घटक 10: व्यावसायिक संघटनांचे प्रकार

व्यवसाय संघटन : अर्थ व प्रकार, व्यक्तिगत व्यापारी संस्था : अर्थ व व्याख्या, भागीदारी - अर्थ, व्याख्या व प्रकार, संयुक्त भांडवली संस्था (कंपनी): अर्थ व व्याख्या, बहुराष्ट्रीय कंपनी, सहकारी संस्था : अर्थ, व्याख्या व वैशिष्ट्ये, सार्वजनिक उपक्रम संघटन प्रकार

पुस्तक 3 : लेखापालन

घटक 13 : दुय्यम पुस्तके
दुय्यम पुस्तके

घटक 14 : तेरीज आणि वार्षिक किंवा अंतिम खाती
तेरीज, वार्षिक खाती किंवा अंतिम खाती

COM 211**कार्यालयीन व्यवस्थापन****पुस्तक 1 : कार्यालय : रचना व कार्यपद्धती**

घटक 1 : कार्यालय

घटक 2 : कार्यालयाचे स्थान व अंतर्गत रचना

घटक 3 : कार्यालयीन कार्यपद्धती

घटक 4 : कार्यालय व्यवस्थापक

पुस्तक 2 : कार्यालय संघटन व कर्मचारी व्यवस्थापन

घटक 1 : कार्यालय संघटन

घटक 2 : कार्यसंस्कृती व कार्यालयीन कर्मचारी

घटक 3 : कार्यालयीन प्रशिक्षण

घटक 4 : कर्मचारी व्यवस्थापन

गुस्तक 3 : दप्तर व्यवस्थापन व जनसंपर्क

घटक 1 : दप्तर व्यवस्थापन

घटक 2 : इतर कार्यालयीन सेवा

घटक 3 : कार्यालयातील यंत्रे व उपकरणे

घटक 4 : माहितीपुस्तिका व अहवाल

घटक 5 : जनसंपर्क

पुस्तक पहिले - कार्यालय : रचना व कार्यपद्धती**घटक 1 : कार्यालय**

कार्यालय या संज्ञेचा अर्थ/संकल्पना, कार्यालयाचे महत्त्व, कार्यालयाची कार्ये, कार्यालयातील विभाग आणि खाती

घटक 2: कार्यालयाचे स्थान व अंतर्गत रचना

कार्यालयाचे स्थान, कार्यालयाची इमारत, कार्यालयाची अंतर्गत रचना, कार्यालयातील वातावरण

घटक 3 : कार्यालयीन कार्यपद्धती

कार्यालयीन कार्यपद्धती, कार्यनियोजन, कार्यआखणी, कार्यालयीन नित्यकर्म, कार्यपद्धती आणि नित्यकर्म यांतील फरक, कार्यप्रवाह, कार्यमापन, कालदर्शक निकषपद्धती

घटक 4 : कार्यालय व्यवस्थापक

कार्यालय व्यवस्थापकाचे स्थान आणि भूमिका, कार्यालय व्यवस्थापकाची पात्रता, कार्यालय व्यवस्थापकाचे गुण (अ) आत्मिक गुण (आ) बौद्धिक गुण, कार्यालय व्यवस्थापकाचे अधिकार, कार्यालय व्यवस्थापकाच्या जबाबदाऱ्या, कार्यालय व्यवस्थापकाची कार्ये

पुस्तक दुसरे - कार्यालय संघटन व कर्मचारी व्यवस्थापन

घटक 1: कार्यालय संघटन

कार्यालय संघटन, कार्यालय संघटनेची मूलतत्त्वे, गतिशील कार्यालय संघटन, कार्यालयाचे शास्त्रीय व्यवस्थापन, आधुनिक कार्यालय व्यवस्थापनाची पद्धती

घटक 2 : कार्यसंस्कृती व कार्यालयीन कर्मचारी

कार्यसंस्कृती व कार्यालयीन कर्मचारी, कार्य संस्कृतीची लक्षणे, कार्यालयीन कार्यसंस्कृती व कामाचे बदलते स्वरूप, कार्यालय आणि कार्यालयातील कर्मचारी, कर्मचाऱ्यांची भरती,

कार्यालयीन कर्मचाऱ्यांची योग्यता किंवा पात्रता आणि गुणवत्ता

घटक 3 : कार्यालयीन प्रशिक्षण

प्रशिक्षणाची व्याख्या, प्रशिक्षणाची वैशिष्ट्ये, प्रशिक्षणाची आवश्यकता व महत्त्व, प्रशिक्षणाचे प्रकार, प्रशिक्षणाच्या पद्धती, प्रशिक्षणाचे फायदे

घटक 4: कर्मचारी व्यवस्थापन

कार्यालयीन कर्मचारी व्यवस्थापन, कर्मचारी उलाढाल, बढती, बदली, सेवासमाप्ती, कार्यालयीन शिस्त, आचारसंहिता

पुस्तक तिसरे - दफ्तर व्यवस्थापन व जनसंपर्क

घटक 1: दफ्तर व्यवस्थापन

दफ्तर व्यवस्थापन, कागदपत्रांच्या वर्गवारीच्या पद्धती, नस्तीकरणातील वर्गीकरणाच्या पद्धती, नस्तीकरणाचा अर्थ आणि पद्धती, नस्तीकरणाचे महत्त्व

घटक 2 : इतर कार्यालयीन सेवा

टपालसेवा, टपाल हाताळणी यंत्रणा व साधने, कार्यालयीन संदेशवहनाची विविध साधने, कार्यालयीन प्रपत्रे (फॉर्स), कार्यालयीन स्टेशनरी, वित्तविषयक सेवा

घटक 3 : कार्यालयातील यंत्रे व उपकरणे

यंत्राच्या निवडीबाबतच्या कसोट्या, यांत्रिकीकरणाची गरज, कार्यालयीन यंत्रांचे फायदे, यांत्रिकीकरणाच्या मर्यादा, खर्च व उपयुक्तता विश्लेषण, कार्यालयीन यंत्रे

घटक 4 : माहितीपुस्तिका व अहवाल

कार्यालयीन माहितीपुस्तिका - अर्थ व उद्देश, माहितीपुस्तिकेत समाविष्ट होणाऱ्या बाबी, कार्यालयीन माहितीपुस्तिकेचे प्रकार, अहवाल म्हणजे काय ?, अहवालाचे प्रकार, अहवालांचे नमुने, सेवापुस्तक - अर्थ व नमुना, गोपनीय अहवाल - अर्थ, महत्त्व व वैशिष्ट्ये

घटक 5 : जनसंपर्क

जनसंपर्क या संकल्पनेचा अर्थ व उद्देश, जनसंपर्क संकल्पनेची वैशिष्ट्ये, जनसंपर्क कार्यालयाचे संघटन, जनसंपर्क अधिकाऱ्याची कार्ये, जनसंपर्काची माध्यमे

COM 220

भारतीय आर्थिक पर्यावरण

पुस्तक पहिले

पुस्तक 1 : आर्थिक पर्यावरण

1. प्रास्ताविक - संकल्पना, घटक, पर्यावरणावर परिणाम करणारे घटक, पर्यावरणाचे प्रकार, - पर्यावरण व्यवस्थापन, पर्यावरण - मानव व विकास
2. आर्थिक पर्यावरणाचे महत्त्व, भारतीय नियोजनाचे पाच दशकातील बदलते आर्थिक चित्र
3. वने, पाणी व ऊर्जा यांच्या विशेष संदर्भात भारतातील नैसर्गिक स्रोत (साधनसामग्री)

पुस्तक 2 : कृषी, उद्योग व सेवा क्षेत्र

4. शेती.- धारणा आकार, जमिनीचा वापर, पीकपद्धती, उत्पादकता, कृषी उत्पादन
5. कारखाने - स्वातंत्र्योत्तर काळातील लघु, मध्यम आणि मोठ्या प्रमाणावरील उद्योगांचा औद्योगिक विकास लघु व मध्यम उद्योगधंदे आणि त्यांच्या समस्यांबाबत शासनाचे धोरण

6. पायाभूत सुविधांचा विकास

पुस्तक 3 : आर्थिक धोरण व नियोजन

7. भारतातील आर्थिक धोरणे - नाणेविषयक, वित्तीय आणि परदेशी व्यापार, परदेश व बहुराष्ट्रीय कंपन्यांची भूमिका
8. औद्योगिक कामगारासंबंधी शासकीय धोरण, मालकी व व्यवस्थापनातील सहभाग, सार्वजनिक खर्च व सार्वजनिक कर्ज
9. भारतीय नियोजन - वैशिष्ट्ये, पंचवार्षिक नियोजनाचे यश व अपयश - मानव संसाधन विकसन - धोरणे व कृती, राष्ट्रीय लोकसंख्या धोरण

घटक 1: पर्यावरण

पर्यावरण : अर्थ, पर्यावरणाचे प्रकार, पर्यावरणातील विविध घटक, पर्यावरण व्यवस्थापन, पर्यावरण, मानव व विकास, पर्यावरण व आर्थिक विकासाची गुणवत्ता

घटक 2 : आर्थिक पर्यावरण

आर्थिक पर्यावरणाची संकल्पना, आर्थिक पर्यावरणाचे घटक, आर्थिक पर्यावरणाचे महत्त्व, भारतीय आर्थिक पर्यावरण, भारतातील आर्थिक नियोजन, नियोजन काळातील आर्थिक पर्यावरणातील बदल, नियोजन काळातील आर्थिक विकास, नियोजनाचे अपयश व आर्थिक पर्यावरण

घटक 3 : भारतातील नैसर्गिक साधनसामग्री

नैसर्गिक साधनसामग्री, भारतातील जंगल साधनसामग्री, भारतातील जल साधनसामग्री, भारतातील ऊर्जा साधनसामग्री, भारतातील खनिज साधनसामग्री, भारतातील इतर नैसर्गिक साधनसामग्री

पुस्तक दुसरे**कृषी, उद्योग व सेवा क्षेत्र****घटक 4 : कृषी उत्पादन**

शेती-धारणा आकार, जमिनीचा वापर, पीक पद्धती, शेती उत्पादकता

घटक 5 : कारखाने

स्वातंत्र्योत्तर काळातील लघुउद्योगांचा विकास व समस्या, स्वातंत्र्योत्तर काळातील मोठ्या उद्योगांचा विकास व समस्या, स्वातंत्र्योत्तर काळातील औद्योगिक धोरणाचा आढावा पायाभूत सुविधा व आर्थिक विकास, ऊर्जा, विद्युत, वाहतूक व्यवस्था व विकास, भारतातील दूरसंचार व्यवस्था

पुस्तक तिसरे**आर्थिक धोरण व नियोजन****घटक 7 : भारतातील आर्थिक धोरणे**

नाणेविषयक धोरण, वित्तीय धोरण, परदेशी व्यापार व परदेशी भांडवलविषयक धोरण

घटक 9: भारतातील नियोजन

भारतातील पंचवार्षिक योजना : पार्श्वभूमी, पंचवार्षिक योजनांचा संक्षिप्त आढावा, नियोजनाचे यश, नियोजनाचे अपयश

घटक 8 : लोकसंख्या, मानवी संसाधन विकास

आणि श्रम यांसंबंधी धोरणे, लोकसंख्याविषयक धोरण, मानवी संसाधन विकासाचे धोरण, श्रमविषयक धोरण

COM 221**परिव्यय, अंकक्षण आणि कर आकारणी****पुस्तक1 : अंकक्षण**

घटक 1 : अंकक्षण : व्याख्या, स्वरूप, उद्दिष्टे व फायदे
घटक 2 : जमाखर्चातील चुका, अफरातफरी, लबाडीचे प्रकार
घटक 3 : अंकक्षणाचे विविध प्रकार आणि वर्गीकरण
घटक 4 : अंकक्षण कार्यक्रम, अंकक्षण वही, अंतर्गत तपासणी व अंतर्गत अंकक्षण
घटक 5 : तपासणी व प्रमाणन / पावती परीक्षण,
घटक 6 : संपत्ती व देयतेचे सत्यापन आणि मूल्यांकन
घटक 7 : कंपनीचा अंकक्षक पात्रता, अपात्रता, नेमणूक

पुस्तक 2 : परिव्यय लेखांकन

घटक 1 : परिव्यय लेखांकन
घटक 2 : आर्थिक लेखे आणि परिव्यय लेखे यांची तुलना
घटक 3 : परिव्यय एकक आणि परिव्यय केंद्र
घटक 4 : परिव्ययाचे घटक आणि परिव्यय पत्रक

पुस्तक 3: आयकर

घटक 1 : उत्पन्न कर कायदा 1961: परिचय
घटक 2 : उत्पन्न कर कायद्यातील महत्त्वाच्या संकल्पना

पुस्तक1 : अंकक्षण

घटक 1: अंकक्षण : व्याख्या, स्वरूप, उद्दिष्टे व फायदे
अंकक्षण, अंकक्षणाची व्याख्या व अर्थ, अंकक्षणाचे स्वरूप व व्याप्ती, अंकक्षणाचे महत्त्व, अंकक्षणाची उद्दिष्टे, अंकक्षणाचे फायदे

जमाखर्चातील चुकांचे प्रकार, चुका शोधून काढण्याची पद्धत, चुका शोधून काढण्यासाठी अंकक्षकाने घ्यावयाची काळजी किंवा खबरदारी, अफरातफर, चुका व अफरातफर होणार नाही याची काळजी

घटक 2 : जमाखर्चातील चुका, अफरातफरी / लबाडीचे प्रकार

घटक 3 : अंकेक्षणाचे विविध प्रकार आणि वर्गीकरण

अंकेक्षणाचे प्रकार, अंकेक्षण कामाच्या स्वरूपानुसार अंकेक्षणाचे प्रकार, सतत अंकेक्षण व वार्षिक अंकेक्षण यामधील फरक, मध्यावधी अंकेक्षण, सतत अंकेक्षण व मध्यावधी अंकेक्षण यांमधील फरक, रोख खात्याचे अंकेक्षण, ताळेबंदाचे अंकेक्षण, विस्तृत अंकेक्षण, परिव्यय अंकेक्षण, संयुक्त अंकेक्षण, योग्यता अंकेक्षण, खास अंकेक्षण

घटक 4 : अंकेक्षण कार्यक्रम, अंकेक्षणवही, अंतर्गत तपासणी व अंतर्गत अंकेक्षण

अंकेक्षण कार्यक्रम : व्याख्या व अर्थ, अंकेक्षण सारणवही, अंकेक्षणाची कागदपत्रे, अंतर्गत नियंत्रणात अंतर्गत तपासणीचे स्थान, अंतर्गत अंकेक्षण

घटक 5 : तपासणी व प्रमाणन / पावती परीक्षण

नैमित्तिक तपासणी, प्रमाणन परीक्षण

घटक 6 : संपत्ती व देयतेचे सत्यापन आणि मूल्यांकन

सत्यापनाचा अर्थ, मूल्यांकन

घटक 7 : कंपनीचा अंकेक्षक : पात्रता, अपात्रता, नेमणूक

अंकेक्षकाची पात्रता, अंकेक्षकाची अपात्रता, अंकेक्षकाची नेमणूक, अंकेक्षकाचा मोबदला, कंपनी अंकेक्षकाचे स्थान, अंकेक्षकाची पदच्युती, अंकेक्षकाच्या नेमणुकीबाबत घेतली जाणारी काळजी, अंकेक्षकाचे गुण

पुस्तक दुसरे**परिव्यय लेखांकन****घटक 1: परिव्यय लेखांकन (Costing)**

परिव्यय लेखांकन : परिचय, परिव्यय लेखांकन : संकल्पना, परिव्यय लेखांकन : व्याख्या, परिव्यय लेखांकन : उद्दिष्टे, परिव्यय लेखांकन : फायदे, परिव्यय लेखांकनावरील आक्षेप व त्यांचे निराकरण

घटक 2: आर्थिक लेखे आणि परिव्यय लेखे यांची तुलना

परिव्यय लेखे पद्धती वापरताना विचारात घ्यावयाचे, आर्थिक लेखे व परिव्यय लेखे यांच्यामधील साम्य, आर्थिक लेखे व परिव्यय लेखे ह्यांची तुलना, आर्थिक लेखे आणि परिव्यय लेखे ह्यांची मिळवणी

घटक 3 : परिव्यय एकक आणि परिव्यय केंद्र

परिव्यय एकक : अर्थ, उद्योग किंवा उत्पादन आणि पायाभूत परिव्यय एकक, उद्योगात सुयोग्य परिव्यय एकक निवडण्यासाठी विचारात घ्यावयाचे

घटक 3 : परिव्यय केंद्र : अर्थ

परिव्यय केंद्राचे प्रकार, उत्पादन संस्थेतील परिव्यय केंद्राचे प्रकार 3.2.7 परिव्यय केंद्राचे उद्देश 3.2.8 परिव्यय केंद्राचे इतर दोन प्रकार

घटक 4 : परिव्ययाचे घटक आणि परिव्यय पत्रक (Elements of Cost and Cost Sheet)

परिव्ययाचे घटक, सामग्री किंवा माल (Material), प्रत्यक्ष सामग्री आणि अप्रत्यक्ष सामग्री, श्रम (Labour), प्रत्यक्ष श्रम आणि अप्रत्यक्ष श्रम, व्यय किंवा खर्च (Expenses), प्रत्यक्ष व्यय आणि अप्रत्यक्ष व्यय, परिव्ययाचे प्रकार (Methods of Costing), परिव्ययाचे वर्गीकरण (Classification of Cost), परिव्यय पत्रक (Cost-Sheet)

पुस्तक तिसरे**आयकर****घटक 1: आयकर कायदा, 1961**

कराची व्याख्या व अर्थ (Definition and meaning of Income Tax), कराची वैशिष्ट्ये (Features of Income Tax), कराचे प्रकार (Types of Taxation), आयकराची उद्दिष्टे आणि व्याप्ती (Scope and Objectives of Income Tax), भारतातील करपद्धतीचे स्वरूप (Taxation structure in India), भारतीय कररचनेची वैशिष्ट्ये (Features of Taxation Structure in India), कराच्या कसोट्या (Canon of Taxation), भारतातील कररचना (Taxation in India)

घटक 2 : आर्थिक लेखे आणि परिव्यय लेखे यांची तुलना

परिव्यय लेखे पद्धती वापरताना विचारात घ्यावयाचे मुद्दे, आर्थिक लेखे व परिव्यय लेखे यांच्यामधील साम्य, आर्थिक लेखे व परिव्यय लेखे ह्यांची तुलना, आर्थिक लेखे आणि परिव्यय लेखे ह्यांची मिळवणी

घटक 3 : परिव्यय एकक आणि परिव्यय केंद्र**(Cost Unit and Cost Centre)**

परिव्यय एकक : अर्थ, उद्योग किंवा उत्पादन आणि पायाभूत परिव्यय एकक, उद्योगात सुयोग्य परिव्यय एकक निवडण्यासाठी विचारात घ्यावयाचे घटक, परिव्यय केंद्र : अर्थ, परिव्यय केंद्राचे प्रकार, उत्पादन संस्थेतील परिव्यय केंद्राचे प्रकार, परिव्यय केंद्राचे उद्देश, परिव्यय केंद्राचे इतर दोन प्रकार

पुस्तक 1 : संज्ञापनाची मूलतत्त्वे व माध्यमे

घटक 1 : संदेशप्रक्रिया

घटक 2 : संज्ञापनाची तत्त्वे

घटक 3 : संज्ञापनाची विभिन्न माध्यमे

घटक 4 : संज्ञापनाच्या आधुनिक पद्धती व साधने

पुस्तक 2 : लेखी व तोंडी संज्ञापन

घटक 5 (अ) : लेखी संज्ञापनाचे महत्त्व व प्रकार

घटक 5 (आ) : पत्रलेखनाचे प्रकार

घटक 5 (इ) : अहवाल घटक 6 : तोंडी संज्ञापन

पुस्तक 3 : प्रभावी संज्ञापन आणि मानवी संबंध

घटक 7 : संज्ञापनातील अडथळे घटक 8 : प्रभावी संज्ञापन

घटक 9 : संज्ञापन आणि मानवी संबंध

घटक 10 : व्यवस्थापकीय कार्यक्षमतेत संज्ञापनाचे महत्त्व

पुस्तक 1

संज्ञापनाची मूलतत्त्वे व माध्यमे

घटक 1 : संदेशप्रक्रिया

संज्ञापन म्हणजे काय?, संज्ञापनाची वैशिष्ट्ये, संज्ञापनप्रक्रिया कशी घडते?, संज्ञापनाचे घटक, व्यवसायाच्या दृष्टीने संज्ञापन म्हणजे काय?, संज्ञापनाची उद्दिष्टे, व्यवसायात संज्ञापनाचे महत्त्व, उद्योग संस्थेतील कर्मचाऱ्यांच्या परस्परांमधील क्रिया-प्रतिक्रिया व विचारविनिमय

घटक 2 : संज्ञापनाची तत्त्वे

संज्ञापनाची तत्त्वे, संज्ञापनाची व्याप्ती, संज्ञापनाचे प्रकार, संज्ञापनाचा व्यवस्थापनात वापर व व्यवस्थापकांची संज्ञापनातील कार्यक्षमता

घटक 3 : संज्ञापनाची विभिन्न माध्यमे

संज्ञापनाची माध्यमे, सूचित संज्ञापनाचे महत्त्व, देहबोलीमधील महत्त्वाचे घटक, सूचित संदेश देण्याच्या तन्हा, संज्ञापनासाठी माध्यमाची निवड, लेखी माध्यमाचा वापर, तोंडी माध्यमाचा वापर

घटक 4 : संज्ञापनाच्या आधुनिक पद्धती व साधने

संज्ञापनाच्या आधुनिक व प्राचीन पद्धती, संज्ञापनाच्या आधुनिक साधनांचा विकास, संज्ञापनाची आधुनिक साधने, त्यांचा वापर, उपयुक्तता व गुणवैशिष्ट्ये

पुस्तक दुसरे

लेखी व तोंडी संज्ञापन

घटक 5 (अ) : लेखी संज्ञापनाचे महत्त्व व प्रकार

लेखी संज्ञापनाचे महत्त्व, लेखी संज्ञापनाचे प्रकार

घटक 5 (आ) : पत्रलेखनाचे प्रकार

व्यावसायिक पत्रव्यवहार, कार्यालयीन पत्रव्यवहार, निम्न कार्यालयीन पत्रव्यवहार, गोपनीय पत्रव्यवहार

घटक 5 (इ) : अहवाल

अहवाल लेखनाची गरज, आवश्यकता, महत्त्व, अहवाल तयार करणे, अहवालाचा आराखडा, अहवालाची भाषा, अहवालास लागणाऱ्या इतर गोष्टी, अहवालाचे प्रकार

घटक 6 : तोंडी संज्ञापन

तोंडी संज्ञापन, बैठका - आवश्यकता. अर्थ, महत्त्व व प्रकार, बैठकांचे आयोजन, बैठकांचे सूत्रसंचालन, चर्चा व प्रश्नोत्तरे आणि तांत्रिक माहितीचे सादरीकरण

पुस्तक तिसरे

प्रभावी संज्ञापन आणि मानवी संबंध

घटक 7 : संज्ञापनातील अडथळे

अडथळे म्हणजे काय?, संज्ञापनाच्या कोणत्या टप्प्यावर अडथळे येऊ शकतात?, अडथळ्यांस जबाबदार कोण?, अडथळ्यांमधील विविधता, अडथळ्यांचे प्रकार, विपर्यास - सहेतक व निर्हेतक, संज्ञापनास पोषक वातावरण व वृत्ती

घटक 8 : प्रभावी संज्ञापन

प्रभावी संज्ञापन म्हणजे काय?, प्रभावी संज्ञापनाचे महत्त्व, प्रभावी संज्ञापनाची शैली व पद्धत, प्रभावी संज्ञापनासाठी काय कराल?, प्रभावी संज्ञापनासाठी लागणारी कौशल्ये

घटक 9 : संज्ञापन आणि मानवी संबंध

व्यक्ती, समाज व समूह, समूह म्हणजे काय ?, सामाजिक संबंध व व्यक्तिवर्तन, आंतरवैयक्तिक संबंध, वर्तननियंत्रणासाठी व मार्गदर्शनासाठी संज्ञापन, आंतरवैयक्तिक संबंधांवर

व्यक्तिवर्तनाचे घडणारे परिणाम, (अ) व्यक्तिमत्त्व व आंतरवैयक्तिक संबंध परस्परवलंबित असतात का?
(आ) व्यक्तिमत्त्व व आंतरवैयक्तिक वर्तन या दोहोंचा परस्परसंबंध काय?, आत्मप्रकटीकरण, इच्छित परिवर्तनासाठी संज्ञापन

घटक 10 : व्यवस्थापकीय कार्यक्षमतेत संज्ञापनाचे महत्त्व
व्यवस्थापकीय कार्यक्षमता, व्यवस्थापकीय कार्यक्षमतेत संज्ञापनाचे महत्त्व, व्यवस्थापकाचे विविध घटकांशी संज्ञापन, परिणामकारक संज्ञापनासाठी आवश्यक वैयक्तिक कौशल्ये

MGM 240 सहकारी कृषि-व्यवसाय

पुस्तक पहिले : कृषि-पतपुरवठा

घटक 9 : प्रक्रियायुक्त पदार्थांची निर्यात

घटक 10: कुक्कुटपालन

घटक 11: कुक्कुटपालन व्यवस्थापन

पुस्तक पहिले : कृषि-पतपुरवठा

घटक 1: कृषि-अर्थशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती

घटक 2 : कृषिव्यवस्थापन : संकल्पना आणि महत्त्व

घटक 3 : भारतीय शेती : अर्थव्यवस्थेतील स्थान व महत्त्व

घटक 4 : भारतीय शेती अर्थक्षम बनविण्याचे विविध मार्ग आणि उपाय

घटक 5 : प्रचलित भारतीय वातावरणात शास्त्रशुद्ध, अर्थक्षम शेतीसाठीचे पर्यायी मार्ग स्वीकारण्यातील मर्यादा

घटक 6 : विविध शेतीपूरक उद्योग : स्वरूप व वैशिष्ट्ये

घटक 7 : सहकारी अर्थव्यवस्था

घटक 8 : कृषिव्यवसायातील वित्तव्यवस्थापन

घटक 9 : सहकारी कृषि-पतपुरवठा

घटक 10: महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक

घटक 11: जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक

घटक 12: प्राथमिक शेतकी पतपुरवठा सहकारी संस्था

घटक 13: सहकारी कृषी ग्रामीण बहुउद्देशीय विकास बँक (भूविकास बँक)

घटक 14: राष्ट्रीय सहकारी विकास महामंडळ

पुस्तक दुसरे : पणन व प्रक्रिया सहकारी संस्था

घटक 1 : खरेदी-विक्री सहकारी संस्था

घटक 2 : कृषि-उत्पन्न बाजार समिती

घटक 3 : महाराष्ट्र राज्य कृषिपणन मंडळ

घटक 4 : प्रक्रिया सहकारी संस्था

घटक 5 : कृषिप्रक्रिया उद्योगाची गरज

घटक 6 : प्रक्रियायुक्त पदार्थांची साठवण व विक्री

घटक 7 : प्रक्रियाउद्योगासाठी भांडवल

घटक 8 : फलोत्पादन विकास व प्रक्रिया उद्योगाच्या शासकीय योजना

पुस्तक तिसरे : कृषि-व्यवसाय संज्ञापन

घटक 1 : संस्थांच्या संधानासाठी संप्रेषण

घटक 2 : कृषिसंप्रेषणाची प्रसारमाध्यमे

घटक 3 : विशेष कृषिप्रदर्शने

घटक 4 : कृषिप्रदर्शन व प्रदर्शनासाठी माहिती-तंत्रज्ञानाचा वापर

घटक 5 : कृषिपर्यटनाची मूलतत्त्वे

घटक 6 : कृषिपर्यटनस्थळांची निर्मिती

घटक 7 : विशेष पर्यटन

घटक 8 : माहिती-तंत्रज्ञानाचा वापर

घटक 9 : शेतीव्यवसायासाठी इंटरनेटचा वापर

घटक 10: अॅग्रि-इन्फॉर्मॅटिक्स

पुस्तक चौथे : बाजारपेठ / विक्री व्यवस्थापन

घटक 1 : कृषिविपणन : व्याख्या आणि व्याप्ती

घटक 2 : शेतीमालाच्या विक्रीची कार्ये

घटक 3 : देशांतर्गत विपणन

घटक 4 : शेतीमाल बाजारव्यवस्थेचा खर्च

घटक 5 : विक्रीव्यवस्थेतील नियमन

घटक 6 : शेती-उत्पादनाची निर्यात : गरज, पद्धती आणि कार्ये

घटक 7 : निर्यात उत्तेजन

घटक 8 : कृषिमाल निर्यातीसाठी बाजारपेठ व मालाचा दर्जा

घटक 9 : जागतिक व्यापार व माहिती-तंत्रज्ञान

घटक 10: फळे आणि भाजीपाला निर्यात

पुस्तक पहिले : कृषि-पतपुरवठा

घटक 1 : कृषि-अर्थशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती

अर्थशास्त्राच्या व्याख्या, कृषि-अर्थशास्त्राची व्याख्या, कृषि-अर्थशास्त्राची व्याप्ती, कृषि-अर्थशास्त्राचे महत्त्व, सूक्ष्म आणि स्थूल अर्थशास्त्र

घटक 2 : कृषिव्यवस्थापन : संकल्पना आणि महत्त्व

कृषिव्यवस्थापनाची व्याख्या आणि व्याप्ती, कृषिव्यवसायाचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये, भारतीय अर्थव्यवस्थेत

कृषिव्यवसायाचे महत्त्व, कृषिव्यवसायाला प्रभावित करणारे घटक, कृषिव्यवसायाची इतर व्यवसायांशी तुलना

घटक 3 : भारतीय शेती : अर्थव्यवस्थेतील स्थान व महत्त्व

भारतीय शेतीचे स्वरूप व व्याप्ती, भारतीय शेतीचे गुण-दोष, भारतीय अर्थव्यवस्थेत शेतीचे स्थान व महत्त्व

घटक 4 : भारतीय शेती अर्थक्षम बनविण्याचे विविध मार्ग आणि उपाय

अर्थक्षम शेती (इकॉनॉमिकली व्हायेबल फार्मिंग), शेती करण्याचे प्रकार, शास्त्रशुद्ध शेती, व्यक्तिगत शेती आणि संस्थात्मक शेती यांचा तुलनात्मक अभ्यास.

घटक 5 : प्रचलित भारतीय वातावरणात शास्त्रशुद्ध, अर्थक्षम शेतीसाठीचे पर्यायी मार्ग स्वीकारण्यातील मर्यादा
शेतजमिनीची विषम उपलब्धता, शेतकऱ्यांच्या मर्यादा, कृषी विद्यापीठे : आवश्यकता व वैशिष्ट्ये

घटक 6 : विविध शेतीपूरक उद्योग : स्वरूप व वैशिष्ट्ये
महाराष्ट्रातील विविध शेतीपूरक उद्योग, कुटीर व लघु-उद्योगधंद्यांची प्रमुख वैशिष्ट्ये, राष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेत कुटीर व लघु-उद्योगधंद्यांचे स्थान व महत्त्व, कुटीर व लघु-उद्योगांची वैशिष्ट्ये व फायदे

घटक 7 : सहकारी अर्थव्यवस्था
अर्थव्यवस्था : संकल्पना व व्याख्या, मिश्र अर्थव्यवस्थेत सहकारी अर्थव्यवस्थेचे स्थान, भांडवलशाही व साम्यवाद यांचा समन्वय आणि सहकारी अर्थव्यवस्था, बदलत्या आर्थिक धोरणात सहकारी चळवळीचे स्थान, सहकारी चळवळीसंबंधी तज्ज्ञांचे विचार अथव्यव

घटक 8: कृषिव्यवसायातील वित्तव्यवस्थापन
कृषिव्यवसायात वित्तव्यवस्थापनाचे महत्त्व, कृषिव्यवसायात पतपुरवठ्याची भूमिका, कृषीसाठी पत पुरविणाऱ्या संस्था, खाजगी किंवा बिगर संस्थात्मक स्रोत, संस्थात्मक स्रोत

घटक 9 : सहकारी कृषि-पतपुरवठा
सहकारी कृषि-पतपुरवठा : सर्वसाधारण पार्श्वभूमी, सहकारी कृषी व ग्रामीण विकासासाठी पतपुरवठा यंत्रणेची रचना, राष्ट्रीय

कृषी व ग्रामीण विकास बँक (नाबार्ड), भांडवल, व्यवस्थापन, नाबार्डची प्रमुख कामे

घटक 10: महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक
पार्श्वभूमी, उद्देश, भांडवल, संचालक मंडळाची रचना, कार्यालयीन रचना, कार्ये, महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक्स असोशिएशन

घटक 11 : जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक
प्रस्तावना, उद्देश, सभासदत्व, कामकाजाची व्याप्ती, व्यवस्थापन, साधनसामग्री

घटक 12 : प्राथमिक शेतकी पतपुरवठा सहकारी संस्था
प्रस्तावना, उद्देश, भांडवल, सभासदत्व, भाग व ठेवी, साधारण सभा, पंचकमिटी, सेक्रेटरीची कामे, कर्जव्यवहार, जिल्हा तज्ज्ञ समिती, जिंदगीपत्रक, मध्यम मुदत कर्ज, किसान क्रेडिट कार्ड, सहकारी कर्जवसुली, पीक विमा योजना, विविध कार्यकारी सहकारी संस्थांची अर्थक्षमता

घटक 13 : सहकारी कृषी ग्रामीण बहुउद्देशीय विकास बँक (भूविकास बँक)
पार्श्वभूमी, सभासदत्व, उद्देश, संचालक मंडळ, भांडवल उभारणी, व्यवस्थापन, कर्जमंजूरीची पद्धत, नाबार्डचे धोरण, कर्जवसुली

घटक 14 : राष्ट्रीय सहकारी विकास महामंडळ
स्थापना, उद्देश, रचना, कार्यक्षेत्र, आर्थिक साहाय्यता, अर्थसाहाय्य प्रणाली व अटी, दलितोद्धार, महाराष्ट्र राज्याच्या विकासात महामंडळाचे योगदान, सहकारी साखर कारखान्यांचे उत्थान, अर्थसाहाय्य मिळविण्याची पद्धत

पुस्तक दुसरे पणन व प्रक्रिया सहकारी संस्था

घटक 1 : खरेदी-विक्री सहकारी संस्था
खरेदी-विक्री सहकारी संस्था : संकल्पना, व्याख्या व अर्थ, खरेदी-विक्री सहकारी संस्था : उद्दिष्टे व वैशिष्ट्ये, शेतमालाच्या खरेदी-विक्रीतील अडचणी, सहकारी खरेदी-विक्रीचे फायदे, सहकारी खरेदी-विक्री संस्थांचा व्यवहार कार्यक्षम करण्यासाठी करावयाची उपाययोजना, सहकारी खरेदी-विक्री संस्थांची रचना

घटक 2 : कृषि-उत्पन्न बाजार समिती
महाराष्ट्र कृषि-उत्पन्न खरेदी-विक्री (नियमन) कायदा 1963 : हेतू, कायद्यातील महत्त्वाच्या तरतुदी, कृषि-उत्पन्न बाजार समितीची घटना, कामे व अधिकार, बाजार समिती आवारात काम करणाऱ्यांकरिता, अनुज्ञाप्तीची (परवाना) आवश्यकता, बाजारनिधी, बाजार समित्यांचे एकत्रीकरण / विभागणी, बाजार समितीचे निष्प्रभावीकरण, कृषि-उत्पन्न बाजार समितीमार्फत सहकारी कर्जाची वसुली

घटक 3 : महाराष्ट्र राज्य कृषिपणन मंडळ
कृषिपणन मंडळ स्थापनेचे उद्देश, कृषिपणन मंडळाच्या अंमलबजावणीचे कार्यक्रम, कृषिपणन मंडळाची घटना, कार्ये व अधिकार, कृषि-उत्पन्न खरेदी-विक्री विकासनिधीची स्थापना, त्याचे प्रशासन आणि विकासनिधीचा वापर

घटक 4 : प्रक्रिया सहकारी संस्था
सहकारी प्रक्रिया संस्था : प्रगतीचा इतिहास, सहकारी प्रक्रिया : महत्त्व, सहकारी प्रक्रिया : फायदे सहकारी प्रक्रियेतील अडचणी - दोष उपाययोजना, सहकारी साखर कारखाने, कापूस प्रक्रिया सहकारी संस्था, जिनिंग-प्रेसिंग सहकारी संस्था, सहकारी सूतगिरण्या, प्राथमिक दूध उत्पादक सहकारी संस्था,

मत्स्यव्यवसाय सहकारी संस्था, बिगरशेती उत्पादक सहकारी संस्था

घटक 5 : कृषिप्रक्रिया उद्योगाची गरज

फळे आणि भाजीपाल्यांचे उत्पादन, फळे आणि भाजीपाला उत्पादनाची वैशिष्ट्ये, फळे आणि भाजीपाला उत्पादनाचे विक्रीव्यवस्थापन, फळे आणि भाजीपाला विक्रीतील समस्या, प्रक्रियायुक्त उद्योगांची गरज

घटक 6 : प्रक्रियायुक्त पदार्थांची साठवण व विक्री

प्रक्रियाउद्योगाची व्याप्ती, प्रक्रियाउद्योगासाठी लागणारा कच्चा माल, प्रक्रियायुक्त मालाची निर्मिती, मालाची साठवण, वाहतूक, विक्री, साठवण, प्रतवारी, पॅकिंग, प्रक्रियायुक्त पदार्थांचे अर्थशास्त्र

घटक 7 : प्रक्रियाउद्योगासाठी भांडवल

प्रक्रियाउद्योगाची उभारणी, प्रक्रियाउद्योगासाठी लागणारी जागा, प्रक्रियाउद्योगासाठी लागणारे भांडवल, प्रक्रियाउद्योगासाठी लागणारे मनुष्यबळ, प्रक्रियाउद्योगाच्या उभारणीसाठी येणारा खर्च

पुस्तक तिसरे : कृषि-व्यवसाय संज्ञापन

घटक 1 : संधानाचे प्रकार, धानाची उपयुक्तता, कृषिविपणन संस्थांचे संधान, कृषिसंशोधन व कृषिविस्ताराची सांगड, कृषिमालाच्या वितरणातील संधान

घटक 2 : कृषिसंप्रेषणाची प्रसारमाध्यमे

दृक्-श्राव्य माध्यमे, आकाशवाणी आणि दूरचित्रवाणी कार्यक्रम, मुद्रण माध्यमे, प्रदर्शने व पर्यटन माध्यमे, आधुनिक माध्यमे

घटक 3 : विशेष कृषिप्रदर्शने

प्रदर्शनांचे प्रकार, कृषिप्रदर्शनांची व्याप्ती व महत्त्व, प्रदर्शनांचे नियोजन, प्रदर्शनाचे जाहिरात व प्रचार तंत्र, प्रचारसाहित्यनिर्मिती

घटक 4: कृषिप्रदर्शन व प्रदर्शनासाठी माहिती-तंत्रज्ञानाचा वापर

विविध माहितीसाधने : एक आढावा, दृक्-श्राव्य साधने, संगणक आणि माहितीजाल, संगणकीकृत हिशेब/जमाखर्च, कृषिपर्यटनस्थळांची नकाशानिर्मिती

घटक 5 : कृषिपर्यटनाची मूलतत्त्वे

पर्यटन आणि पर्यटनाच्या मूलभूत संकल्पना, कृषिपर्यटनाची व्याप्ती आणि महत्त्व, कृषिपर्यटनाची वैशिष्ट्ये,

घटक 8 : फलोत्पादन विकास व प्रक्रिया उद्योगाच्या शासकीय योजना

फलोत्पादन विकास व प्रक्रियेसाठी राष्ट्रीय फलोत्पादन मंडळाच्या योजना, खाद्यप्रक्रिया उद्योग मंत्रालयाच्या विकास योजना, कृषिप्रक्रिया उद्योगात निर्यातीसाठी, अपेडाच्या प्रोत्साहनपर योजना, केंद्र व राज्य शासनाच्या विविध कृषिव्यापार व कृषिप्रक्रिया विकास योजना वर

घटक 9 : प्रक्रियायुक्त पदार्थांची निर्यात

प्रक्रियायुक्त पदार्थांची निर्मिती, प्रक्रियायुक्त पदार्थांना असलेला वाव, प्रक्रियायुक्त पदार्थांची निर्यात, प्रक्रियायुक्त पदार्थांपासून मिळणारे उत्पन्न, प्रक्रियायुक्त उद्योगांची पुढील दिशा

घटक 10 : कुक्कुटपालन

कुक्कुटपालन व्यवसाय : वाव आणि व्याप्ती, कुक्कुटपालनाची सद्यःस्थिती, कुक्कुटपालन व्यवसायाची वैशिष्ट्ये, कुक्कुटपालनासाठी सुविधा : जागा, पाणी, वीज, इत्यादी, कुक्कुटपालन व्यवसायाचे अर्थशास्त्र

घटक 11 : कुक्कुटपालन व्यवस्थापन

कुक्कुट व्यवस्थापनासाठी पक्ष्यांची निवड, कुक्कुटपालन व्यवस्थापन, अंडी व मांस गुणवत्ता नियंत्रण, प्रतवारी व विक्री, कुक्कुटपालन व्यवस्थापनाची पुढील दिशा

पर्यटन/कृषिपर्यटनाचे ऐतिहासिक महत्त्व, कृषिपर्यटनाची उपयुक्तता

घटक 6 : कृषिपर्यटनस्थळांची निर्मिती

पायाभूत सुविधा, कृषिपर्यटनस्थळांचे प्रकार, फार्महाऊसची स्थापना, पर्यटनस्थळांचे व्यवस्थापन, पर्यटनस्थळांचे प्रकार

घटक 7 : विशेष पर्यटन, पर्यावरण सहयोगी पर्यटन

संचालित सहली (स्थानिक/राष्ट्रीय/आंतरराष्ट्रीय), कृषिपर्यटनाच्या दृष्टीने महत्त्वपूर्ण स्थळे, हंगाम-हवामानानुसार व्यवस्थापन, प्रचार आणि प्रचारसाहित्य

घटक 8 : माहिती-तंत्रज्ञानाचा वापर

माहिती-तंत्रज्ञानाची व्याप्ती, माहिती-तंत्रज्ञान उद्योगाची वाढ, माहिती-तंत्रज्ञान प्रवाहाचा प्रभाव, शेती-उद्योगात माहिती-तंत्रज्ञानाचा वापर

घटक 9 : शेतीव्यवसायासाठी इंटरनेटचा वापर

इंटरनेटची ओळख, वेबबेसड सिस्टीमची ओळख, इंटरनेटचा वापर करून विक्री, कृषि व कृषिव्यवसायाच्या वेबसाईट्स, कृषिव्यवसायात ई-कॉमर्सचे महत्त्व

घटक 10 : ॲग्रि-इन्फॉर्मॅटिक्स

संकल्पना व महत्त्व, सद्यःस्थिती, भविष्यकाळातील स्वरूप, कृषिसेवा व सल्ला यांत इन्फॉर्मॅटिक्सचे महत्त्व, निर्णयप्रक्रियेत ॲग्रि-इन्फॉर्मॅटिक्सची भूमिका

पुस्तक चौथे: बाजारपेठ / विक्री व्यवस्थापन

घटक 1 : कृषिविपणन : व्याख्या आणि व्याप्ती

शेतीमाल विक्री : व्याप्ती आणि महत्त्व, शेतीमालाच्या बाजारपेठांचे प्रकार, शेतीमाल विक्रीव्यवस्थेतील मध्यस्थ व संस्था, शेतीमाल विक्रीच्या समस्या, भारतातील प्रमुख बाजारपेठा

घटक 2 : शेतीमालाच्या विक्रीची कार्ये

उत्पादनातील विक्रीयोग्य वाढावा आणि त्याचे संकल्प, प्रत्यक्ष कृषिविपणन कार्ये, अप्रत्यक्ष कृषिविपणन कार्ये, विपणनाचे मार्ग (चॅनेल्स), विपणनामधील मध्यस्थ

घटक 3 : देशांतर्गत विपणन

कृषिविपणन : प्रचलित पद्धती, प्रतवारी, उत्पादनाचा दर्जा, कृषि-उत्पादन साठवण, कृषिविपणनातील अडचणी

घटक 4 : शेतीमाल बाजारव्यवस्थेचा खर्च

बाजारव्यवस्था खर्च, त्याचे अंतर्गत घटक व प्राप्ती, खर्चावर परिणाम करणारे घटक, खर्चावरील नियंत्रण व घट, विपणनाची कार्यक्षमता, शेतकऱ्यास प्रत्यक्ष मिळणारा विक्री-रकमेतील भाग

घटक 5 : विक्रीव्यवस्थेतील नियमन

बाजारपेठांचे नियंत्रण आणि त्यांची स्थापना, नियंत्रित बाजारपेठांची वैशिष्ट्ये, सहकारी खरेदी-विक्री : गरज व वृद्धी, सहकारी खरेदी-विक्री संस्थांच्या कामकाजात सुधारणा, नियंत्रित बाजारपेठांमार्फत नियंत्रण

घटक 6 : शेती-उत्पादनाची निर्यात : गरज, पद्धती आणि कार्ये

निर्यातीचे महत्त्व व गरज, निर्यातीचे घटक व निर्यात करणाऱ्या संस्था, निर्यातीच्या पद्धती, निर्यातीची कार्ये, शेतीमाल निर्यातीचे अर्थशास्त्र

घटक 7 : निर्यात उत्तेजन

संकल्पना व महत्त्व, आंतरराष्ट्रीय विपणनासाठी नवे दृष्टिकोन, उत्पादन पुनर्रचना, मर्यादा व उपाय, पुढील आव्हाने

घटक 8 : कृषिमाल निर्यातीसाठी बाजारपेठ व मालाचा दर्जा

विविध देशांना शेतीमालाची निर्यात, निर्यातीसाठी शेतीमालाची प्रतवारी, शेतीमालाच्या निर्यातीसाठी कार्यप्रणाली : पूर्वशीतीकरण, शीतगृहे व वाहतूक, इतर देशांच्या तुलनेत भारतीय शेतकऱ्यांकडून होणाऱ्या निर्यातीची सद्यःस्थिती, निर्यातीची मानके

घटक 9 : जागतिक व्यापार व माहिती-तंत्रज्ञान

निर्यातीसाठी जागतिक बाजारपेठेची माहिती, माहिती-तंत्रज्ञानाचा जागतिक बाजारपेठेसाठी उपयोग, कृषिमाल निर्यातीसाठी जाहिरातींचा उपयोग, जागतिक व्यापारासाठी आयात-निर्यात धोरणे, कृषिनिर्यातीमध्ये नाबार्ड, रिझर्व्ह बँक, इत्यादींची कार्ये

घटक 10 : फळे आणि भाजीपाला निर्यात

फळांची निर्यात : आंबा, द्राक्षे, संत्री, बोर, डाळिंब, चिकू, भाजीपाल्याची निर्यात - कॉलीफ्लावर, हिरवी मिरची, भेंडी, कांदा, बटाटे, भोपळा, वांगी, टोमॅटो, ढोबळी मिरची, इत्यादी, प्रक्रियायुक्त पदार्थांची निर्यात, फळे, भाजीपाला आणि प्रक्रियायुक्त, पदार्थांची आयात-निर्यात करणारे प्रमुख देश, फळे, भाजीपाला आणि प्रक्रियायुक्त पदार्थांच्या निर्यातीबाबत शासकीय धोरणे

मानव संसाधन व्यवस्थापन

पुस्तक १ : मानव संसाधन

पुस्तक २ : मानव संसाधन : नियोजन

पुस्तक ३ : मानव संसाधन : विकास

पुस्तक १ : मानव संसाधन

घटक १ (अ) : अर्थ, व्याख्या व उद्देश

घटक १ (आ) : महत्त्व व कार्ये

घटक २ (अ) : संघटनेचा अर्थ, विकास व गुणधर्म

घटक २ (आ) : संघटनाचे प्रकार व मूल्यमापन

घटक ३ (अ) : कार्यरचना, समृद्धी व तंत्रे

घटक ३ (आ) : कार्यविश्लेषण, गरज व प्रक्रिया

घटक ४ : कार्यवर्णन, स्पष्टता व नेमकेकरण

पुस्तक २ : मानव संसाधन नियोजन

घटक ५ : मनुष्यबळ नियोजन

घटक ६ : कर्मचाऱ्यांची भरती

घटक ७ : कर्मचारी निवड:अर्थ, प्रक्रिया, निर्णय व मूल्यमाप

घटक ८ : परिचयसत्र व कार्यनिर्धारण

पुस्तक ३ : मानव संसाधन विकास

घटक ९ : प्रशिक्षण व विकास

घटक १० : कार्यसिद्धी मूल्यमापन आणि कार्य मूल्यमापन

पुस्तक १ : मानव संसाधन

घटक १ (अ) : अर्थ, व्याख्या व उद्देश

तोंडओळख, स्वरूप व स्थान, संघटनेतील व्याप्ती, आशय आणि अर्थ, पर्यावरणाचा प्रभाव, कर्मचारी व्यवस्थापनाचा उद्देश, विकास, विकासाचे तंत्र आणि पद्धती, सर्वसामान्य दृष्टिकोन, गृहीत तत्त्वे, मानव संसाधन व्यवस्थापनाची आवश्यकता

घटक १ (आ) : महत्त्व व कार्ये

औद्योगिक संबंध, औद्योगिक संबंधाच्या संकल्पनेतील बदल, औद्योगिक शांतता, मानसशास्त्रीय दृष्टिकोन, मानव संसाधन व्यवस्थापनाचे किंवा कर्मचारी व्यवस्थापनाचे महत्त्व, कर्मचारी व्यवस्थापनाचे फायदे, कर्मचारी व्यवस्थापनाच्या मर्यादा, कर्मचारी व्यवस्थापनाची कार्ये, व्यवस्थापनाच्या समस्या, मानवी संसाधन व्यवस्थापनाचे भवितव्य घटक

२ (अ) : संघटनेचा अर्थ, विकास व गुणधर्म

अर्थ, व्याप्ती व महत्त्व, सशक्त संघटनाचे फायदे, संघटनाच्या पायऱ्या, संघटनांचे आवश्यक सिद्धांत, संघटन संकल्पनातील घटक, संघटनाच्या पारंपरिक व आधुनिक संकल्पनेत अंतर, संघटन व मानवी संसाधनाची गरज, संघटन विकास, संघटन विकासाचे गुणधर्म, संघटन विकासाचे उद्देश

घटक २ (आ): संघटनाचे प्रकार व मूल्यमापन

संघटन प्रक्रिया, औपचारिक व अनौपचारिक संघटन, विभागीकरण, नियंत्रण क्षेत्र, अधिकार प्रदान, केंद्रीकरण व विकेंद्रीकरण, संघटन संरचना, संघटनाचे प्रकार, संघटन तक्ते, संघटन संरचनेतील आधुनिक परिवर्तने

घटक ३ (अ): कार्यरचना, समृद्धी व तंत्रे

कार्यरचना, कार्यरचनेतील पर्याय, कार्यबदल किंवा कार्यपरिभ्रमण, कार्यविस्तार, कार्यसमृद्धी, कार्यसमृद्धीचे तंत्र, कार्यसमृद्धीच्या अवस्था, मार्गदर्शक तत्त्वे

घटक ३ (आ): कार्यविश्लेषण, गरज व प्रक्रिया

कार्यविश्लेषणाची गरज, कार्य संकल्पना, कार्यविश्लेषण : अर्थ, कार्यविश्लेषणाची प्रक्रिया, कार्यविश्लेषणाची विषयसामग्री, माहितीचे स्रोत, कार्यविश्लेषणाचा उपयोग, साधने आणि तंत्र, कार्यविश्लेषणाचे फायदे

घटक ४ : कार्यवर्णन, स्पष्टता व नेमकेकरण

कार्यवर्णन, कार्यवर्णनाची वैशिष्ट्ये, कार्यवर्णनाची विषयसामग्री, कार्यवर्णनाच्या प्रमुख अवस्था, कार्यस्पष्टता किंवा कार्य नेमकेकरण, कार्य नेमकेकरणाची माहिती, कार्यमूल्यांकन, कर्मचारी विश्लेषण, कर्मचारी किंवा नेमकेकरण

पुस्तक २ : मानव संसाधन नियोजन

घटक ५ : मनुष्यबळ नियोजन

मनुष्यबळ नियोजनाचे महत्त्व, अर्थ व व्याख्या, उद्देश, आवश्यकता, कार्य, मनुष्यबळ नियोजनाचे फायदे, समस्या आणि मर्यादा, प्रकार, मनुष्यबळ नियोजनाची प्रक्रिया

घटक ६ : कर्मचाऱ्यांची भरती

अर्थ आणि व्याख्या, भरतीचे हेतू आणि महत्त्व, भरतीचे धोरण, भरतीचे स्रोत, भरतीचे तंत्र

घटक ७ : कर्मचारी निवड : अर्थ, प्रक्रिया, निर्णय व मूल्यमापन
निवड, अर्थ आणि व्याख्या, निवड प्रक्रिया, निवड प्रक्रियेचे महत्त्व, निवड अभिकर्ते, निवड निर्णय व त्यावर परिणाम करणारे घटक, निवड प्रक्रियेचे मूल्यमापन

घटक ८ : परिचयसत्र व कार्यनिर्धारण
कार्यनिर्धारण, नवीन कर्मचाऱ्यांचे प्रतिष्ठापन किंवा परिचयसत्र, परिचयसत्राचा अर्थ व महत्त्व, परिचयसत्राचे उद्देश, परिचयसत्राची प्रक्रिया, परिचयसत्राचे फायदे

पुस्तक ३ : मानव संसाधन विकास

घटक ९ : प्रशिक्षण व विकास
प्रशिक्षण, विकास

घटक १० : कार्यसिद्धी मूल्यमापन आणि कार्य मूल्यमापन
कार्यसिद्धी मूल्यमापन, कार्यमूल्यमापन

EVS 201 पर्यावरण अभ्यास

घटक १ : पर्यावरण संकल्पना

घटक २ : पर्यावरण व समाज परस्परसंबंध

घटक ३ : संरक्षण, संवर्धन, निसर्ग व पर्यावरण

घटक ४ : नागरीकरण व औद्योगिकीकरण

घटक ५ : जलव्यवस्थापन

घटक ६ : जंगले व वने

घटक ७ : शेती

घटक ८ : पर्यावरणविषयक चळवळी

घटक ९ : जागतिक पर्यावरण संरक्षण

घटक १० : वातावरणातील फेरबदल

घटक ११ : जैविक विविधता

समस्या, वॉटरशेड मॅनेजमेंट : संकल्पना, गरज आणि केस स्टडी

घटक ६ : जंगले व वने

जंगले / वने : व्याख्या, कार्ये व महत्त्व, जंगलांचे प्रकार, भारतातील वने, निर्वनीकरण व त्याचे दुष्परिणाम, वन संवर्धन व सामाजिक वनीकरण

घटक ७ : शेती

शेती : मागास व प्रगत, हरितक्रांतीचे ऋण व परिणाम, पडीक जमिनीची समस्या, भूगर्भजल प्रदूषण

घटक ८ : पर्यावरणविषयक चळवळी

पर्यावरणविषयक चळवळी, व्यक्तिगत, संस्थात्मक वा गटात्मक चळवळी, अंधश्रद्धा निर्मूलन : एक पर्यावरणीय चळवळ, चळवळींना प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष हातभार

घटक ९ : जागतिक पर्यावरण संरक्षण

जागतिक हितसंबंधांची जपणूक, समुद्र, वाळवंटीकरण, पर्यावरणीय अवकाश किंवा सृष्टी

घटक १० : वातावरणातील फेरबदल

वातावरणातील फेरबदल : संकल्पना, वातावरणातील फेरबदल : परिणाम, वादविवाद

घटक ११ : जैविक विविधता

जैविक विविधतेची संकल्पना, प्रकार व स्वरूप, जैविक विविधतेबाबत जागतिक स्तरावरील भूमिका, परिणाम व मूल्य, जैविक विविधता : संरक्षण व वादविवाद

घटक १ : पर्यावरण संकल्पना

पर्यावरण म्हणजे काय?, पर्यावरणातील घटक, परिसंस्था, परिसंस्थेची रचना, ऊर्जास्रोत, पोषक द्रव्यांची चक्रे

घटक २ : पर्यावरण व समाज परस्परसंबंध

पर्यावरण व समाज परस्परसंबंध, विविध दृष्टिकोन

घटक ३ : संरक्षण, संवर्धन, निसर्ग व पर्यावरण

संकल्पना, वैचारिक बैठक

घटक ४ : नागरीकरण व औद्योगिकीकरण

औद्योगिकीकरण-नागरीकरण : प्रक्रिया व परस्परसंबंध, जलप्रदूषण, नागरी वाहतूक व्यवस्था : स्वरूप व परिणाम, ध्वनिप्रदूषण : एक समस्या, कचऱ्याची वाढती समस्या, प्रदूषण नियंत्रण कायदे व इतर प्रयत्न

घटक ५ : जलव्यवस्थापन

जलव्यवस्थापन : व्याख्या, स्वरूप व व्याप्ती, जलवाटप : एक सामाजिक समस्या, ग्रामीण भागात पिण्याचे पाणी : एक

MGM 222

सहकारी संस्था : निवडक स्थिती अभ्यास : संदर्भ पुस्तक

स्थिती अभ्यास ०१ : पुणे जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक, पुणे
स्थिती अभ्यास ०२ : यशवंत सहकारी साखर कारखाना लि.,
थेऊर, ता. हवेली, जि.पुणे
स्थिती अभ्यास ०३ : सहकार महर्षि स्व. बापूरावजी देशमुख
शेतकरी सह सूतगिरणी लि.,वर्धा
स्थिती अभ्यास ०४ : जोतिर्लिंग सह. दूध उत्पादक संस्था मर्या.,
शिराळे खुर्द, जि.सांगली
स्थिती अभ्यास ०५ : कृषि उत्पन्न बाजार समिती, खेड, जि.पुणे
स्थिती अभ्यास ०६ : चांबळी विविध कार्य सेवा सह.संस्था
मर्या., चांबळी, ता.पुरंदर, जि.पुणे
स्थिती अभ्यास ०७ : मुंबई कामगार मध्यवर्ती ग्राहक सहकारी
संस्था मर्यादित, मुंबई.
स्थिती अभ्यास ०८:चेतना नागरी सहकारी पतसंस्था मर्यादित,
पुणे
स्थिती अभ्यास ०९ : दि महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक लि., मुंबई
स्थिती अभ्यास १० : इंदिरा गांधी महिला सहकारी सूत गिरणी
लि., कोल्हापूर
स्थिती अभ्यास ११ : आदर्श महिला नागरी सहकारी बँक लि.,
औरंगाबाद
स्थिती अभ्यास १२ : संतकृपा सहकारी पतपेढी मर्यादित, मुंबई
स्थिती अभ्यास १३ : वसंतदादा पाटील सहकारी साखर
कारखाना, विठेवाडी (लोहोणेर), जि.नाशिक
स्थिती अभ्यास १४ : विश्वास को-ऑपरेटिव्ह बँक लि.,
नाशिक

स्थिती अभ्यास १५ : अमृतवाहिनी अर्बन को-ऑप. बँक लि.,
घुलेवाडी, जि.अहमदनगर
स्थिती अभ्यास १६ : नाशिक डिस्ट्रिक्ट इन्डस्ट्रियल अँड
मर्कन्टाईल को-ऑप.बँक लि.,नाशिक
स्थिती अभ्यास १७ : दि विदर्भ को-ऑपरेटिव्ह मार्केटिंग
सोसायटी लि., नागपूर
स्थिती अभ्यास १८ : नागपूर कृषि उत्पन्न बाजार समिती,
नागपूर
स्थिती अभ्यास १९ : राजगुरुनगर सहकारी बँक लि.,
राजगुरुनगर, जि.पुणे
स्थिती अभ्यास २० : शालोम कर्मचारी सहकारी पतसंस्था
मर्यादित, वरुड, जि.अमरावती
स्थिती अभ्यास २१ : संगमनेर विभाग दूध उत्पादक सहकारी
सोसायटी लि., संगमनेर
स्थिती अभ्यास २२ : सहकार महर्षी भाऊसाहेब थोरात सहकारी
पतसंस्था, ठाणे
स्थिती अभ्यास २३ : दि फार्मर बँक स्टाफ को-ऑप. क्रेडिट
सो.लि., मुंबई
स्थिती अभ्यास २४ : विश्वासराव नाईक सहकारी साखर
कारखाना लि., यशवंतनगर, जि.सांगली.
परिशिष्ट १ स्थिती अभ्यास मूल्यमापन समितीने केलेल्या
सूचना .
परिशिष्ट २ :स्थिती अभ्यासासाठी संस्था निवडीचे निकष

MGM 230

सहकार व्यवस्थापन पदविका (दुग्ध व्यवसाय)

**पुस्तक १ : सहकारी दुग्ध व्यवसायाची ओळख व
कार्यपद्धती**
घटक १ : दुग्ध व्यवसायाचे महत्त्व, समस्या व उपाय
घटक २ : दुग्ध व्यवसाय सहकारी तत्त्वावर का आवश्यक
घटक ३ : प्राथमिक दूध उत्पादक सहकारी संस्थेची नोंदणी
घटक ४ : प्राथमिक दूध उत्पादक सहकारी संस्थेचे उद्देश, कामे
व कार्यपद्धती
घटक ५ : प्राथमिक दूध उत्पादक सहकारी संस्था अर्थक्षम कशी
होईल ?
घटक ६ : जिल्हा सहकारी दूध उत्पादक संघाचे उद्देश, कामे व
कार्यपद्धती
घटक ७ : महाराष्ट्र राज्य सहकारी दूध महासंघ : उद्देश, कामे व
कार्यपद्धती
घटक ८ : प्राथमिक दूध उत्पादक सहकारी संस्थेमध्ये
ठेवावयाची महत्त्वाची रजिस्टरे
घटक ९ : प्राथमिक दूध उत्पादक सहकारी संस्थेच्या सभासदांचे
हक्क व कर्तव्ये
घटक १०. दूध उत्पादक सहकारी संस्थांच्या सभा

घटक ११: शासकीय दुग्ध विकास यंत्रणा
घटक १२: दूध उत्पादक सहकारी संस्था आदर्श कशी बनेल !

पुस्तक २: दुग्ध व्यवसाय व त्याचे तंत्र

घटक १३: गोपालन व म्हैस पालनाचे महत्त्व
घटक १४: दुधाळ जनावरांची निवड. प्रजनन प्रक्रिया व
देखभाल
घटक १५ : गायी-म्हशींची उत्पादन क्षमता घटक १६ : सुधारित
गोठे
घटक १७ : जनावरांचा आहार
घटक १८ : वैरणीचे उत्पादन
घटक १९ : जनावरांचे आरोग्य
घटक २०: जनावराचे आजार

पुस्तक ३: दुग्ध व्यवसायाचे व्यवस्थापन व अर्थशास्त्र

घटक २१ : दूध व्यवसायात व्यवस्थापन शास्त्राचे महत्त्व
घटक २२: दूध व्यवसायाचा कणा : संकरित गाय व म्हैस
घटक २३: वासराचे संगोपन व व्यवस्थापन

घटक २४ : किफायतशीर ढ्ढ व्यवसाय
 घटक २५ : दूध व्यवसाय : परंपरागत व आधुनिक
 घटक २६ : दूध उत्पादन व संकलन
 घटक २७: दुधाचे गुण नियंत्रण
 घटक २८ : दूध व्यवसायातील नवे तंत्रज्ञान
 घटक २९ : दूध व्यवसाय विकासाच्या विविध योजना
 घटक ३० : दूध उत्पादक सहकारी संस्था : स्वरूप व कार्य
 घटक ३१ : सहकारी दूध संस्थांचे हिशोब, व्यावसायिक नोंदी
 घटक ३२ : सरकारी, सहकारी व खाजगी दूध उत्पादक संस्था
 घटक ३३: प्रकल्प अहवाल

पुस्तक ४ : दूध व दुग्धजन्य पदार्थांची निर्मिती व विपणन

घटक ३४ : दूध व दुधाची वैशिष्ट्ये
 घटक ३५ : दुधावरील प्रक्रिया
 घटक ३६ : दुधाचे प्रकार
 घटक ३७ : दुग्धजन्य पदार्थांचे स्वरूप
 घटक ३८ : दुग्धजन्य पदार्थांची निर्मिती
 घटक ३९ : दुग्धजन्य पदार्थ टिकवण्याच्या पद्धती
 घटक ४० : दुग्धजन्य पदार्थांचे औद्योगिक उत्पादन
 घटक ४१ : दुग्ध प्रक्रिया उद्योगातील यंत्रसामुग्रीची देखभाल
 घटक ४२ : दुग्धजन्य पदार्थांचे विपणन

घटक १ : दुग्ध व्यवसायाचे महत्त्व, समस्या व उपाय

दुग्ध व्यवसायाचे महत्त्व, दुग्ध व्यवसायाच्या समस्या, उपाय-योजना

घटक २ : दुग्ध व्यवसाय सहकारी तत्त्वावर का आवश्यक आहे ?

दुग्ध व्यवसाय सहकारी तत्त्वावर करण्याची प्रमुख कारणे, दुग्ध व्यवसाय सहकारी तत्त्वावर केल्यास मिळणारे फायदे, दुग्ध व्यवसाय सहकारी पद्धतीने करताना घ्यावयाची दक्षता

घटक ३ : प्राथमिक दूध उत्पादक सहकारी संस्थेची नोंदणी

प्रा.दुग्ध सहकारी संस्था नोंदणीमागील उद्देश, प्रा.दुग्ध सहकारी संस्था नोंदणीचे निकष, प्रा.दुग्ध सहकारी संस्थांची नोंदणी, प्रा.दुग्ध सहकारी संस्थेच्या नोंदणी प्रस्तावासोबत जोडावयाची कागदपत्रे

घटक ४ : प्राथमिक दूध उत्पादक सहकारी संस्थेचे उद्देश, कामे व कार्यपद्धती

प्राथमिक दूध उत्पादक संस्थेचे उद्देश, प्राथमिक दूध उत्पादक संस्थेची कामे, कार्यक्षेत्र, सभासदत्व, संचालक मंडळ व उपसमित्या, भांडवल उभारणी, कार्यपद्धती

घटक ५ : प्राथमिक दूध उत्पादक सहकारी संस्था अर्थक्षम कशी होईल ?

प्राथमिक दूध उत्पादक संस्थांची आजची स्थिती, प्राथमिक दूध उत्पादक सह. संस्थांच्या समस्या, उपाययोजना

घटक ६ : जिल्हा सहकारी दूध उत्पादक संघाचे उद्देश, कामे व कार्यपद्धती

संघाच्या सभासदांचे प्रकार व सभासद होण्यासाठी अटी, संघाची भांडवल उभारणी, संघाचे उद्देश, संघाची कामे, संघाची कार्यपद्धती, संघाचे संचालक मंडळ व उपसमित्या, संघाच्या सभासदांची कर्तव्ये, संचालक मंडळाची कामे व जबाबदाऱ्या, संचालक मंडळाचे अधिकार, कार्यकारी संचालकाचे अधिकार व कामे

घटक ७ : महाराष्ट्र राज्य सहकारी दूध महासंघ : उद्देश, कामे व कार्यपद्धती

दूध महासंघाचे कार्यक्षेत्र, दूध महासंघाचे सभासदत्व, दूध महासंघाची घटना (संचालक मंडळ), दूध महासंघाचे उद्देश, दूध महासंघाची कामे, दूध महासंघाची भांडवल उभारणी/निधी/गुंतवणूक/ठेवी, दूध महासंघाचे उत्पन्न व खर्च, पदार्थ निर्मिती, समस्या व उपाय, दूध महासंघाची वितरण व्यवस्था, विकास प्रकल्प, भविष्यकालीन योजना, महासंघाची वाटचाल, महासंघाचे महत्त्व

घटक ८ : प्राथमिक दूध उत्पादक सहकारी संस्थेमध्ये ठेवावयाची महत्त्वाची रजिस्टर

रेकॉर्डचे महत्त्व, संस्थेत ठेवावयाची रजिस्टरे, रजिस्टरचे नमुने

घटक ९ : प्राथमिक दूध उत्पादक सहकारी संस्थेच्या सभासदांचे हक्क व कर्तव्ये

सभासदांचे हक्क, सभासदांची कर्तव्ये

घटक १० : दूध उत्पादक सहकारी संस्थांच्या सभा

पहिली साधारण सभा (नियम ५९), वार्षिक साधारण सभा (कलम ७५, नियम ६०), विशेष साधारण सभा (कलम ७६, नियम ६३), अंतिम साधारण सभा (क.१०९), संचालक मंडळ सभा, कार्यकारी मंडळ सभा, उपसमित्या, तहकुबीची सभा, स्थगित सभा, तातडीची सभा, परिपत्रकीय सभा, सभेच्या दृष्टीने महत्त्वाच्या बाबी

घटक ११ : शासकीय दुग्ध विकास यंत्रणा

संचालन व प्रशासन, पशुधनासह दुग्ध व्यवसाय विकास, विस्तार व प्रशिक्षण, सहकारी संस्थांना सहाय्य, शासकीय दूध योजना

घटक १२ : दूध उत्पादक सहकारी संस्था आदर्श कशी बनेल !

आदर्श दूध सहकारी संस्था : संकल्पना, कार्यालय व कार्यालयीन व्यवस्था, आधुनिक व्यवस्थापनाची कार्ये व तत्त्वे यांचा वापर, संकलन, दूध सहकारी संस्थेची अर्थक्षमता, सक्षम संस्थेसाठी महत्त्वाच्या बाबी

घटक १३ : गोपालन व म्हैस पालनाचे महत्त्व

दूध व्यवसायाची परंपरा, स्वातंत्र्योत्तर काळातील दुग्धोत्पादन विकास, सहकार क्षेत्राची भूमिका, परदेशातील दुग्ध व्यवसाय, आर्थिक विकासासाठी पशुसंवर्धन, भारतातील दुग्ध व्यवसाय विकासाची क्षमता

घटक १४ : दुधाळ जनावरांची निवड, प्रजनन प्रक्रिया व देखभाल

गार्यांच्या देशी-विदेशी जाती, म्हशींच्या जाती, दुधाळ जनावरांची निवड, गायी-म्हशींचा माज, कृत्रिम रेतन, पैदाशीसाठी वळूचा वापर, गाभण व व्यालेल्या जनावरांची निगा नवजात वासराची काळजी

घटक १५ : गायी-म्हशींची उत्पादनक्षमता

गायी-म्हशींतील संवेदनशीलता, गायी-म्हशींना जाणवणारे ताणतणाव, दूध देण्याची क्षमता, कासेची रचना, धार काढताना घ्यावयाची काळजी, गुरांच्या वाईट सवयी, गायी-म्हशींचा भाकड काळ

घटक १६ : सुधारित गोठे

१६.२.१ गाठ्याची जागा १६.२.२ गोठ्याची बांधणी १६.२.३ गोठ्यातील सोयी १६.२.४ गोठ्यातील स्वच्छता व शांतता १६.२.५ कमी खर्चाचे गोठे १६.२.६ वासरांचे गोठे

घटक १७ : जनावरांचा आहार

आहारातील पोषक द्रव्ये, जनावरांचे खाद्य, खुराक खाद्ये व पूरक खाद्ये, जनावरांचा रोजचा आहार, दुभत्या गुरांसाठी खनिजे, म्हशींचे आहार व्यवस्थापन, संतुलित आहार, दुष्काळात पशुपोषण

घटक १८ : वैरणीचे उत्पादन

हंगामी वैरण पिके, बहुवर्षीय पिके, सुकी वैरण, मुरघास

घटक १९: जनावरांचे आरोग्य

निरोगी गुरांची लक्षणे, आजारी गुरांची लक्षणे, जनावरांतील रोग प्रसार, गुरांचे लसीकरण, विविध ऋतुतुत जनावरांची देखभाल

घटक २० : जनावरांचे आजार

जनावरांचे रोग व त्याचा फैलाव, काही प्रमुख रोग व त्यांची लक्षणे, इतर काही आजार, रोगांवर उपचार, गुरांना होणाऱ्या जखमा, विषबाधा, खच्चीकरण

घटक २१ : दूध व्यवसायात व्यवस्थापनशास्त्राचे महत्त्व

दूध व्यवसायामागील मानसिकता, दूध व्यवसायासाठी भांडवल, व्यावसायिक नियोजन, चामडे उद्योग, विस्तार प्रशिक्षण

घटक २२ : दूध व्यवसायाचा कणा : संकरित गाय व म्हैस

संकरित गायीची वैशिष्ट्ये, संकरित गाय व हवामान, संकरित गायीची उत्पादनक्षमता, म्हशींचे व्यवस्थापन, गाय व म्हैस यांची तुलनात्मक क्षमता, गोचिड, डाय, इत्यादी किटकांचे नियंत्रण

घटक २३: वासरांचे संगोपन व व्यवस्थापन

नवजात वासराची अवस्था, वासराची दुधाची गरज, वासरांचा आहार, वासरांची शारीरिक वाढ कालवडी फळवण्याचे वय, वगार व रेडे

घटक २४ : किफायतशीर दूध व्यवसाय

दुग्धोत्पादन वाढीला अनुकूल बाबी, काटकसर का व कोठे?, दूध उत्पादनाचा खर्च कसा काढाल?, कुशल व्यवस्थापन, जमा-खर्चाचा ताळेबंद

घटक २५ : दूध व्यवसाय : परंपरागत व आधुनिक

दूध व्यवसाय व अर्थशास्त्र, परंपरागत व आधुनिक दृष्टिकोन, मागणी व पुरवठा, व्यवसायातील फसवणूक, दूध व्यवसायाच्या मर्यादा

घटक २६ : दूध उत्पादन व संकलन

दूध काढण्याची पूर्वतयारी, स्वच्छ दूध उत्पादन, दुधाची हाताळणी, दूध संकलन व्यवस्था, दूध तपासणी

घटक २७ : दुधाचे गुणनियंत्रण

गुणवत्तापूर्ण दुधाचे निकष, दुधाचे गुणधर्म, दूध उत्पादन स्पर्धा, सहकारी संस्था व गुणनियंत्रण

घटक २८ : दूध व्यवसायातील नवे तंत्रज्ञान

दुग्धोत्पादन व नवे तंत्रज्ञान, गुण नियंत्रणातील तंत्रज्ञान, दुग्धजन्य पदार्थ निर्मिती, विदेशातील नव्या तंत्रज्ञानाचे प्रयोग

घटक २९ : दूध व्यवसाय विकासाच्या विविध योजना

दूध व्यवसाय विकासाची दिशा, दुग्धोत्पादन वाढीचे उपाय, शासकीय व सहकारी विकास योजना, जनावरांचा विमा

घटक ३० : दूध उत्पादक सहकारी संस्था : स्वरूप व कार्य

दूध उत्पादक सह. संस्थांची भूमिका, सहकारी संस्थांची नोंदणी, सरकारी यंत्रणा आणि सहकारी संस्था, दूध उत्पादक संस्थांची जबाबदारी

घटक ३१ : सहकारी दूध संस्थांचे हिशोब, व्यावसायिक नोंदी

जनावरांच्या देखभालीच्या नोंदी, उत्पादन व उत्पन्नाच्या नोंदी, सहकारी संस्थांची रजिस्टरे घटक, सरकारी, सहकारी व खाजगी दूध उत्पादक संस्था, सरकारी व सहकारी क्षेत्राची उपयुक्तता, सरकारी संस्था, सहकारी संघटना, आणंद पॅटर्न, दूध व्यवसायाशी निगडित खाजगी कंपन्या

घटक ३३ : प्रकल्प अहवाल

प्रकल्प अहवालाची आवश्यकता व पूर्वतयारी, गार्थीसाठी नमुना प्रकल्प अहवाल, म्हशीसाठी नमुना प्रकल्प अहवाल, दूध व्यवसायाची व्यापकता, दुसऱ्या श्वेत क्रांतीची तयारी

घटक ३४ : दूध व दुधाची वैशिष्ट्ये

आहारशास्त्रात दुधाचे महत्त्व, दुधाचे घटक व त्यांचे प्रमाण, दुधातील घटकांच्या प्रमाणात फरक पडण्याची कारणे, दूध व सूक्ष्म जीवाणूंचा प्रसार, दुधाचे धातुंवरील परिणाम

घटक ३५ : दुधावरील प्रक्रिया

दूध गाळणे व स्वच्छ करणे, शीतकरण, प्रमाणीकरण, पाश्चरीकरण, एकजिवीकरण, निर्जंतुकीकरण

घटक ३६ : दुधाचे प्रकार

पुस्तक पहिले : बँकिंग कायदे

घटक १ : बँकिंग रेग्युलेशन अॅक्ट १९४९

घटक २ : महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम १९६० व नियम १९६१

घटक ३ : परिक्राम्य परिचलार्थपत्र अधिनियम १८८१

घटक ४ : आर्थिक मालमत्तेचे तारणीकरण, पुनर्गठन व तारणावरील हक्कांची अंमलबजावणी कायदा २००२

घटक ५ : बँका आणि आर्थिक संस्था यांची येणे कर्जबाकी वसुली कायदा १९९३ कर्जवसुली ट्रायब्युनल (कार्यपद्धती) नियम १९९३

घटक ६ : भारतीय रिझर्व्ह बँक कायदा १९३४

घटक ७ : लिमिटेडेशन अॅक्ट १९६३

संपूर्ण दूध, एकजीव केलेले दूध, प्रमाणित दूध, स्निग्धांशविरहित दूध, निर्जंतुक दूध, पुनर्मिसळ केलेले दूध, टोण्ड दूध, सुगंधी दूध, जीवनसत्त्वयुक्त दूध, कंडेन्सड दूध, फर्मन्टेड दूध, गोड दहीयुक्त दूध, कृत्रिम दूध

घटक ३७ : दुग्धजन्य पदार्थांचे स्वरूप

दुग्धजन्य पदार्थांतील घटक, दुग्धजन्य पदार्थांचे प्रकार, दुग्धजन्य पदार्थांतील पोषक द्रव्ये, शरीर पोषणात दद्याचे महत्त्व

घटक ३८ : दुग्धजन्य पदार्थांची निर्मिती

दूध आटवून केलेले पदार्थ, दूध विरजून केलेले पदार्थ, दूध साखळवून केलेले पदार्थ, अधिक स्निग्धांशाचे पदार्थ, दूध वापरून केलेले इतर पदार्थ, नासलेल्या दुधाचे पदार्थ

घटक ३९ : दुग्धजन्य पदार्थ टिकवण्याच्या पद्धती

उदासिनीकरण, दुग्धजन्य पदार्थांची साठवण, पॅकिंगचे महत्त्व, नायसिनचा वापर

घटक ४० : दुग्धजन्य पदार्थांचे औद्योगिक उत्पादन

आधुनिक जीवनशैली व दुग्धजन्य पदार्थ, दुग्धजन्य पदार्थ उद्योगातील गुंतवणुकीच्या संधी, उत्पादनाच्या आधुनिक पद्धती, औद्योगिकरणाचे लाभ

घटक ४१ : दुग्ध प्रक्रिया उद्योगातील यंत्रसामुग्रीची देखभाल

दूध प्रक्रियेसाठी वापरण्यात येणारी यंत्रे, दुग्धजन्य पदार्थ निर्मितीसाठी यंत्रांचा वापर, यंत्रसामुग्रीची देखभाल

घटक ४२ : दुग्धजन्य पदार्थांचे विपणन

दूध व दुग्धजन्य पदार्थांचे उत्पादन व किंमती, दुग्धजन्य पदार्थांची गुणवत्ता व सुरक्षितता, पॅकेजिंगचे साहित्य, पॅकेजिंगचे तंत्र, दुग्धजन्य पदार्थांची बाजारपेठ, जागतिक व्यापार, विक्रीचे तंत्र

**MGM 231
सहकारी बँकिंग**

घटक ८ : आयकर कायदा १९६१

घटक ९ : मालमत्ता हस्तांतरण कायदा १८८२

घटक १० : औद्योगिक विवाद अधिनियम १९४७

घटक ११ : माहितीच्या अधिकाराचा कायदा २००५

घटक १२ : दिवाणी आचारसंहिता १९०८

घटक १३ : भारतीय दंडसंहिता १८६०

घटक १४ : ग्राहक संरक्षण कायदा २००२

पुस्तक दुसरे : बँकिंग व्यवहार

घटक १ : अस्ति-देयता व्यवस्थापन

घटक २ : कर्ज व्यवहार व्यवस्थापन : वसुली व अनुत्पादक मालमत्ता व्यवस्थापन

घटक ३ : कर्जाचे प्रकार व दस्तावेज
घटक ४ : नफा-तोटा पत्रक व ताळेबंद : विश्लेषण व परिणामाचे महत्त्व
घटक ५ : आर्थिक व्यवहार विश्लेषण व निधी व्यवस्थापन
घटक ६ : ग्राहक सेवा

पुस्तक तिसरे : लेखापरीक्षण व तपासणी

घटक १ : हिशेब तपासणी
घटक २ : तपासणी

पुस्तक चौथे : मानवी संसाधन व तंत्रज्ञान व्यवस्थापन

घटक १ : मानव संसाधन (H.R.D) विकास

घटक २ : मानव संसाधन नियोजन व भरती

घटक ३ : प्रशिक्षण

घटक ४ : नियुक्ती, पदभार, बदल्या, बढत्या, ऐच्छिक सेवानिवृत्ती

घटक ५ : शिस्त

घटक ६ : कर्मचारी कल्याणकारी सुदृढता व उत्तेजनार्थ सुविधा

घटक ७ : माहिती तंत्रज्ञान व्यवस्थापन

घटक ८ : बँकिंग व्यवसाय माहिती आणि तंत्रज्ञानाचा अंतर्भाव

घटक ९ : बँकांमधील वापरात असणारी अन्य तांत्रिक साधने/उपकरणे

पुस्तक पहिले : बँकिंग कायदे

घटक १ : बँकिंग रेग्युलेशन ॲक्ट १९४९

यामध्ये पार्श्वभूमी/पूर्वतयारी, बँकिंग कंपन्यांचे व्यवहार/व्यवसाय, संकीर्ण आणि सहकारी बँकांना लागू करण्यात आलेल्या कायद्यातील तरतुदी या उपघटकांचा समावेश आहे.

घटक २ : महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम १९६० व नियम १९६१

यात प्रास्ताविक/प्रारंभिक नोंदणी, सभासद - त्यांचे हक्क व जबाबदाऱ्या, संस्था स्थापन करणे, त्यांची कर्तव्ये व विशेषाधिकार, राज्यांकडून संस्थांना साहाय्य/मदत, संस्थांची मालमत्ता व निधी, संस्थांचे व्यवस्थापन, लेखापरीक्षण, चौकशी, तपासणी व देखरेख, विवादांचा निर्णय, समाप्तीकरण - ऋणपरिशोधन, विमाधारक सहकारी बँक, सहकारी कृषी ग्रामीण बहुउद्देशीय विकास बँक, विवक्षित संस्थांतील समित्यांच्या व पदाधिकाऱ्यांच्या निवडणुका, अपराध आणि दंड (शास्ती), अपिले, पुनर्विलोकन व फेरतपासणी, महाराष्ट्र राज्य सहकारी परिषद, संकीर्ण, महाराष्ट्र सहकारी संस्था नियम १९६१ - नोंदणी आणि सदस्य, त्यांचे हक्क व जबाबदाऱ्या या उपघटकांचा समावेश आहे.

घटक ३ : परिक्राम्य परिचलार्थपत्र अधिनियम १८८१

यामध्ये प्रास्ताविक, पूर्व पार्श्वभूमी, प्रारंभिक, नोट्स, बिल्स व चेक्स, नोट, बिल, चेक वगैरे व्यवहार करणाऱ्या व्यक्ती, परिक्रमण, सादरीकरण, अदायगी (भुगतान) व व्याज, दायित्वातून मुक्तता, इन्स्ट्रुमेंट न वटल्याबद्दल नोटीस देणे, नोंद व निषेध, सुयोग्य कालावधी, वटविण्यासाठी स्वीकृती व अदायगी, भरपाई - पुराव्याचे विशेष नियम, क्रॉसड चेक्स, बिलांचे संच, आंतरराष्ट्रीय कायदा आणि खात्यावर निधी पुरेसा नसणे किंवा चेक न वटविला जाणे याबद्दल दंड या उपघटकांचा समावेश आहे.

घटक ४ : आर्थिक मालमत्तेचे तारणीकरण, पुनर्गठण व तारणावरील हक्कांची अंमलबजावणी

कायदा २००२ यामध्ये प्रारंभिक आणि बँका व आर्थिक संस्था यांच्या आर्थिक जिंदगीचे तारणीकरण किंवा पुनर्बांधणी करण्यासंबंधी नियमन या दोन उपघटकांचा समावेश आहे.

घटक ५ : बँका आणि आर्थिक संस्था यांची येणे कर्जबाकी वसुली कायदा १९९३, कर्जवसुली ट्रायब्युनल (कार्यपद्धती) नियम १९९३

यामध्ये कर्जवसुलीसाठी बँकांनी DRTकडे दाखल करण्याचा दावा, दावा अर्जासोबत जोडावयाचे दस्तावेज आणि ट्रायब्युनलची कार्यपद्धती या उपघटकांचा समावेश आहे.

घटक ६ : भारतीय रिझर्व्ह बँक कायदा १९३४

यात व्यवस्थापन, संचालक मंडळ, बँक व्यवसाय, मध्यवर्ती बँकेची कामे, रिझर्व्ह बँकेचे विशेष अधिकार आणि रिझर्व्ह बँक आणि पतनियंत्रण या उपघटकांचा समावेश आहे.

घटक ७ : लिमिटेशन ॲक्ट १९६३

यामध्ये लिमिटेशनची व्याख्या, कायद्याचे स्वरूप आणि विलंबाच्या कालावधीची गणना या उपघटकांचा समावेश आहे.

घटक ८ : आयकर कायदा १९६१

यामध्ये करांची आवश्यकता, कर चुकवेगिरी, केंद्रीय कर व राज्यांचे कर, प्रत्यक्ष कर व अप्रत्यक्ष कर, मुळातच आयकर कपात, करप्रशासन प्रणालीची कार्यपद्धती, जबाबदार व्यक्ती कोण, व्यवसाय कर, कर कपातीसंबंधीच्या चुका, अपराध व त्याविषयी दंडात्मक तरतुदी आणि भविष्यकालीन वाटचाल या उपघटकांचा समावेश आहे.

घटक ९ : मालमत्ता हस्तांतरण कायदा १८८२

यात स्थावर मालमत्ता हस्तांतरण म्हणजे काय? स्थावर मालमत्ता विक्रेत्याचे हक्क व जबाबदाऱ्या, मालमत्ता खरेदीदाराचे हक्क व जबाबदाऱ्या, स्थावर मालमत्ता गहाणावर कर्ज, मालमत्ता गहाण ठेवणाऱ्याचे हक्क व जबाबदाऱ्या आणि गहाणाचे प्रकार या उपघटकांचा समावेश करण्यात आलेला आहे.

घटक १० : औद्योगिक विवाद अधिनियम १९४७

यामध्ये कायदा कोणास लागू आहे? औद्योगिक विवाद म्हणजे काय? आणि तो कसा उपस्थित होतो, समुचित शासन म्हणजे काय?, 'उद्योग' याचा अर्थ काय? आणि सरकारने विवाद निवाड्यासाठी कोणत्या परिस्थितीत पाठवला पाहिजे हे उपघटक समाविष्ट आहेत.

घटक ११ : माहितीच्या अधिकाराचा कायदा २००५

यामध्ये दिनांक २२ डिसेंबर २००५ रोजीच्या भारताच्या राजपत्राची व्याप्ती, सार्वजनिक प्राधिकरणावरील आबंधने, फायदे, माहिती प्रकट करण्याबाबत अपवाद, केंद्रीय माहिती आयोग आणि राज्य माहिती आयोग या उपघटकांचा समावेश आहे.

पुस्तक दुसरे : बँकिंग व्यवहार

घटक १ : अस्ति-देयता व्यवस्थापन

या घटकामध्ये अस्ति देयताच्या व्यवस्थापनेसाठी करावी लागणारी पूर्वतयारी व संभाव्य धोके, अस्ति व देयता : घटकांची माहिती, व्याजदराचा चढ-उतार व त्याचा नफा-तोट्यावर परिणाम, अस्ति व देयता यांतील विसंगती, अस्ति-देयता व्यवस्थापन व कॅमल्स रेटिंग या उपघटकांचा समावेश आहे.

घटक २ : कर्ज व्यवहार व्यवस्थापन : वसुली व अनुत्पादक मालमत्ता व्यवस्थापन

या घटकामध्ये अनुत्पादक मालमत्तेची (एन.पी.ए.) संकल्पना, कर्जखाते अनुत्पादक होण्याची कारणे, अनुत्पादक मालमत्तेच्या नियमात आजपर्यंत झालेले बदल, अनुत्पादक जिंदगीचे व्यवस्थापन, नागरी सहकारी पतसंस्था व अनुत्पादक जिंदगी या उपघटकांचा समावेश आहे.

घटक ३ : कर्जाचे प्रकार व दस्तावेज

या घटकामध्ये कर्जाचे प्रकार, कर्जाचे दस्तावेज/डॉक्युमेंटेशन, मायक्रो फायनान्स इन को-ऑपरेटिव्ह बँक या उपघटकांचा समावेश करण्यात आलेला आहे.

घटक ४ : नफा-तोटा पत्रक व ताळेबंद : विश्लेषण व परिणामाचे महत्त्व

घटक १२ : दिवाणी आचारसंहिता १९०८

यात दावा दाखल करण्याचे स्थळ, न्यायनिर्णय, हुकूमनामा व अंमलबजावणी, हुकूमनामा वर्ग करणे, अंमलबजावणीची कार्यपद्धती, जप्ती व विक्री आणि अपिले या उपघटकांचा समावेश आहे.

घटक १३ : भारतीय दंडसंहिता १८६०

यामध्ये गुन्हा म्हणजे काय? गुन्ह्याचे वर्गीकरण, दंडनीय विश्वासघात आणि अपराधाचे प्रकार या उपघटकांचा समावेश आहे.

घटक १४ : ग्राहक संरक्षण कायदा २००२

यात ग्राहक संरक्षण कायदानुसार 'ग्राहक' म्हणजे काय ? ग्राहकांचे हक्क व जबाबदाऱ्या, ग्राहक संरक्षण परिषद, जिल्हा ग्राहक न्यायमंच, ग्राहक आयोग, ग्राहक न्यायमंचाची कार्यपद्धती आणि अपील हे उपघटक समाविष्ट आहेत. 'बँकिंग कायदे' या पुस्तकात प्रामुख्याने सहकारी बँकांना लागू असणारे कायदे, त्यातील प्रमुख कलमे, तरतुदी यांचा समावेश करण्यात आलेला आहे. सदर पुस्तकाचा उपयोग सहकारी बँकिंग क्षेत्रात काम करणाऱ्या सर्वांना निश्चितच होईल यात शंका नाही.

या घटकात ताळेबंद - प्रास्ताविक, ताळेबंदाच्या विश्लेषणाची आवश्यकता, नागरी सहकारी बँकांच्या कर्ज-अर्ज मूल्यांकनासाठी ताळेबंद विश्लेषणाचे महत्त्व, व्यापारी पत्रक व नफा-तोटा पत्रकाचे विश्लेषण, ताळेबंदाचे प्रारूप व विश्लेषणासाठी पुनर्रचना, वित्तीय विश्लेषण, ताळेबंदाच्या विश्लेषणाकरिता आवश्यक असणारे प्रमुख रेशो हे उपघटक समाविष्ट आहेत.

घटक ५ : आर्थिक व्यवहार विश्लेषण व निधी व्यवस्थापन

या घटकामध्ये बँकिंग - कार्याची परिभाषा - पेशाचा वापर करताना साध्य करावयाची उद्दिष्टे, बँकांच्या जिंदगीचे वर्गीकरण, तरलतेचे विश्लेषण, महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम १९६० व नियम १९६१ मधील गुंतवणुकीसंबंधी तरतुदी, मान्यताप्राप्त रोखे, सबसिडिअरी जनरल लेजर (एस.जी.एल.) खाते उघडणेबाबतची कार्यरिती, गुंतवणुकीचे व्यवस्थापन या उपघटकांचा समावेश आहे.

घटक ६ : ग्राहक सेवा

या घटकात ग्राहकांचे व ग्राहक सेवेचे महत्त्व, ग्राहक सेवेवरील गोईपोरिया समितीच्या शिफारशी, बँकांच्या साहाय्यभूत सेवांची माहिती (सुविधा), आधुनिक बँका देत असलेल्या नावीन्यपूर्ण सेवा, विमा संरक्षण, ग्राहक शिक्षण, ग्राहक सेवेसंबंधी महत्त्वाच्या बाबी, ग्राहक सेवा अधिक प्रभावी होण्यासाठी

लक्षात ठेवावयाच्या बाबी, ग्राहक संरक्षण कायदा आणि बँका, बँक व ग्राहक यांचेमधील परस्पर संबंध, ग्राहक सेवा पारेणामकारक कशा करता येतील, इत्यादी उपघटकांचा समावेश आहे. 'बँकिंग व्यवहार' या पुस्तकाच्या अभ्यासाअंती आपणांस जिंदगी व देयता व्यवस्थापन, अनुत्पादक मालमत्ता व्यवस्थापन, कर्ज आणि कर्जाचे प्रकार, कर्जाचे दस्तावेज, मायक्रो फायनान्स, नफा-तोटा पत्रक, ताळेबंद पत्रक व त्याचे

विश्लेषण, व्यापारी पत्रक, निधी व्यवस्थापन, तरलता, एस.जी.एल., गुंतवणुकीचे व्यवस्थापन, रोखे, ग्राहक सेवा, गोईपोरिया समितीच्या शिफारशी आदींची सखोल माहिती मिळेल. सदर पुस्तकातील माहितीचा उपयोग बँका, खातेदार, ग्राहक, हितचिंतक, अभ्यासक, बँकिंग तज्ज्ञ आणि या विषयाचे विद्यार्थी यांना निश्चितपणे होईल.

पुस्तक तिसरे : लेखापरीक्षण व तपासणी

घटक १ : हिशेब तपासणी

या घटकामध्ये हिशेब तपासणी : व्याख्या - हिशेब तपासणीचा उद्देश व व्याप्ती - हिशेब तपासणीसाठी पाळावयाची मूलभूत तत्त्वे - हिशेब तपासणीचे विविध प्रकार - सहकारी लेखापरीक्षण (हिशेब तपासणी) - हिशेब तपासणीसंबंधीच्या सहकारी कायद्यातील तरतुदी - महाराष्ट्रातील सहकारी संस्थांच्या हिशेब तपासणीसंबंधीची व्यवस्था या उपघटकांचा समावेश आहे. या घटकाच्या शेवटी नाबार्डने ठरवून दिलेले लेखापरीक्षकाचे निकष, भांडवल पर्याप्तता निकष तसेच नागरी सहकारी पतसंस्था : लेखापरीक्षण वर्गवारी याबाबतची सविस्तर माहिती देण्यात आली आहे.

घटक २ : तपासणी

या घटकामध्ये तपासणीची व्याप्ती व उद्देश - तपासणी यंत्रणा/प्रकार, वैधानिक तपासणी/पार्श्वभूमी, तपासणी यंत्रणा/अधिकार अहवाल व कार्यवाही या उपघटकांचा समावेश आहे. सदर पुस्तकातील माहिती विद्यार्थ्यांना अतिशय उपयुक्त ठरेल, अशीच आहे. शिवाय, सहकारी लेखापरीक्षक, तपासणी अधिकारी, चार्टर्ड अकाऊंटंट, पॅनलवरील ऑडिटर आणि सहकारी संस्थांनाही मार्गदर्शक ठरेल अशीच आहे.

पुस्तक चौथे : मानव संसाधन व तंत्रज्ञान व्यवस्थापन

घटक १: मानव संसाधन (H.R.D) विकास

मानव संसाधन विकास या संकल्पनेचा वैचारिक इतिहास, मानव संसाधन विकासाची परिभाषा, मानव संसाधनाच्या विकासाचे उद्देश, कार्ये व महत्त्व, मनुष्यबळ विकासाची साधने

शिस्त - परिभाषा, व्याप्ती व महत्त्व, शिस्तपालनाचे उद्देश व शिस्तविषयक धोरण, नियम, कायदा व वरिष्ठांच्या आदेशांचे पालन, शिस्तभंगाची कार्यवाही

घटक २ : मानव संसाधन - नियोजन व भरती

मनुष्यबळ नियोजनाचे उद्देश, कर्मचाऱ्यांची भरती व निवड, कर्मचाऱ्यांच्या भरतीचे विविध मार्ग

घटक ६ : कर्मचारी कल्याणकारी सुट्टी व उत्तेजनार्थ सुविधा

कार्यालयीन वातावरण, कार्यसंस्कृती, सुरक्षितता व कार्यप्रणित स्वातंत्र्य, मौद्रिक लाभ

घटक ३ : प्रशिक्षण (Training)

प्रशिक्षणाचा अर्थ, महत्त्व, फायदे, उद्देश, गरज, इत्यादी, प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे प्रकार, पद्धती व तंत्रे, प्रशिक्षण कार्यक्रमाची गुणवत्ता

घटक ७ : माहिती तंत्रज्ञान व्यवस्थापन (Information Technology Management)

संज्ञा : व्याख्या व व्याप्ती, तंत्रज्ञानाच्या वापरानुसार बँकांचे वर्गीकरण, बँक एक सेवा-उद्योग : संगणकावर आधारित, नियोजनातील घटक, तंत्रज्ञान व्यवस्थापनाची बँकिंगमधील आवश्यकता

घटक ४ : नियुक्ती, पदभार, बदल्या, बढत्या, ऐच्छिक सेवानिवृत्ती

नवीन कर्मचाऱ्यांच्या सेवेचा संस्थेतील प्रारंभ, पदोन्नतीचे उद्देश, धोरण, प्रक्रिया व फायदे, बदल्या - उद्देश, कारणे, प्रकार व धोरण, पदावनती, ऐच्छिक सेवानिवृत्ती

घटक ८: बँकिंग व्यवसाय माहिती आणि तंत्रज्ञानाचा अंतर्भाव

संगणकाची संकल्पना, इनपुट डिव्हाईसेस, आऊटपुट डिव्हाईसेस, साठवणी डिव्हाईसेस, संगणकाच्या मदरबोर्डबाबतची माहिती, सॉफ्टवेअर, ॲप्लिकेशन सॉफ्टवेअर, ऑपरेटिंग सिस्टीम, बँकातील संगणकीय ॲप्लिकेशन्स

घटक ५: शिस्त

घटक १ : बँकांमधील वापरात असणारी अन्य तांत्रिक साधने / उपकरणे
बँकांतील तांत्रिक साधने/उपकरणे, आगामी दशकातील - बँकांच्या नवीन सेवा, माहिती तंत्रज्ञान कायदा २०००,

तंत्रज्ञानाबाबत विविध समितीच्या शिफारशी, संगणक-सिस्टीम्सचे संरक्षण, नेटवर्किंग आणि वेगवेगळी बँकिंगमधील नेटवर्कस्

MGM 235
शिखर सहकारी संस्था

पुस्तक पहिले

महाराष्ट्र राज्यातील शिखर सहकारी संस्था - भाग १

National Level Apex Cooperatives - Part II

महाराष्ट्र राज्यातील शिखर सहकारी संस्था

१. महाराष्ट्र राज्य सहकारी संघ, पुणे
२. महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक, मुंबई
३. महाराष्ट्र राज्य सहकारी कृषी ग्रामीण बहुउद्देशीय विकास बँक, मुंबई
४. महाराष्ट्र राज्य सहकारी साखर कारखाना महासंघ, मुंबई
५. महाराष्ट्र राज्य सहकारी कापूस उत्पादक पणन महासंघ, नागपूर
६. महाराष्ट्र राज्य सहकारी वस्त्रोद्योग महासंघ, मुंबई
७. महाराष्ट्र राज्य सहकारी पणन महासंघ, मुंबई
८. महाराष्ट्र राज्य सहकारी गृहनिर्माण वित्त महामंडळ, मुंबई
९. महाराष्ट्र राज्य सहकारी दूध महासंघ, मुंबई
१०. महाराष्ट्र राज्य सहकारी आदिवासी विकास महामंडळ, नाशिक
११. महाराष्ट्र स्टेट को-ऑपरेटिव्ह बँक असोशिएशन, मुंबई
१२. महाराष्ट्र राज्य सहकारी ग्राहक महासंघ, मुंबई
१३. महाराष्ट्र राज्य सहकारी मच्छिमर संघ, मुंबई

NATIONAL LEVEL APEX COOPERATIVES (Part II)

1. National Cooperative Union of India, New Delhi
2. National Federation of Agricultural Marketing Societies, New Delhi

3. National Cooperative Consumers Federation of India, New Delhi
4. National Federation of State Cooperative Banks, New Delhi
5. National Cooperative Agriculture and Rural Development Bank, New Delhi
6. Indian Farmers Fertiliser Cooperative, New Delhi
7. Krishak Bharati Cooperative, New Delhi
8. Tribal Cooperative Marketing Development Federation of India, New Delhi
9. National Cooperative Dairy Federation of India, New Delhi
11. National Federation of Urban Cooperative Banks and Credit Societies, New Delhi
12. National Labour Cooperative Federation of India, New Delhi
13. National Federation of Fishermen's Cooperatives, New Delhi
14. National Federation of Cooperative Sugar Factories, New Delhi
15. All India Federation of Cooperative Spinning Mills, Mumbai
16. All India Handloom Fabrics Marketing Cooperative Society, New Delhi
17. National Cooperative Tobacco Growers Federation, New Delhi
18. National Tree Growers Cooperative Federation, New Delhi

MGM 308

विपणन व्यवस्थापन - १

पुस्तक पहिले : विपणन

- घटक १: बाजारपेठ आणि विपणन
घटक २ : विपणन पर्यावरण
घटक ३ : विपणन व्यवस्थापन आणि नियोजन
घटक ४ : बाजारपेठ विभक्तीकरण आणि लक्ष्य

पुस्तक दुसरे : विपणन मिश्र

- घटक ५ : विपणन मिश्र
घटक ६ : सेवांचे विपणन

पुस्तक तिसरे : विपणन माहिती

- घटक ७ : विपणन माहिती व्यवस्था
घटक ८ : विपणन संशोधन
घटक ९ : विपणन नियंत्रण

घटक १ : बाजारपेठ आणि विपणन

बाजारपेठेची व्याख्या व अर्थ, विपणनाची व्याख्या व अर्थ, बाजारपेठ व विपणन यांतील फरक, विपणनाचे महत्त्व, विपणन संकल्पना, विपणन संकल्पनेचा उगम व विकास, आधुनिक विपणनाच्या आवश्यक बाबी, सामाजिक विपणन, जागतिक विपणन

घटक २ : विपणन पर्यावरण

विपणन पर्यावरणाचा अर्थ, पर्यावरणाचे स्वरूप व व्याप्ती

घटक ३ : विपणन व्यवस्थापन आणि नियोजन

विपणन व्यवस्थापनाचा अर्थ, विपणन व्यवस्थापनाची कार्ये, विपणन नियोजनाचा अर्थ, विपणन नियोजनाचे महत्त्व, विपणन नियोजनाची उद्दिष्टे, विपणन नियोजन प्रक्रिया, परिणामकारक नियोजनाच्या आवश्यक बाबी, विपणन नियोजनाचे प्रकार, विपणन नियोजनाच्या समस्या

घटक ४ : बाजारपेठ विभक्तीकरण आणि लक्ष्य

बाजारपेठ विभक्तीकरणाचा अर्थ, बाजारपेठ विभक्तीकरणाचा खर्च, बाजारपेठ विभक्तीकरणाचा आधार, परिणामकारक विभक्तीकरणाच्या आवश्यक बाबी, बाजारपेठ विभक्तीकरणाचे फायदे, विपणन लक्ष्य, विपणनलक्ष्य व्यूहरचना, विपणन व्यूहरचनेची निवड

पुस्तक दुसरे : विपणन मिश्र

घटक ५ : विपणन मिश्र

विपणन मिश्र : व्याख्या व अर्थ, उत्पादित वस्तू (Product), उत्पादन वर्गीकरण, उत्पादनाची नावीन्यता (Product Innovation), नवीन उत्पादित वस्तूच्या विकासाचे धोरण (Development of New Product Strategies), वस्तूची किंमत (Price of a Product), उत्पादन वितरण (Product Distribution), विक्रय वृद्धी किंवा विक्रय संवर्धन (Sales Promotion)

घटक ६ : सेवांचे विपणन

सेवा या संज्ञेचे अर्थ, सेवा क्षेत्र विकासाची कारणे, सेवा विपणन : अर्थ व आवश्यकता, वस्तू व सेवांमधील फरक, सेवांची वैशिष्ट्ये, सेवा विपणनाचे महत्त्व, काही ठळक सेवांचे विपणन, सेवांचे वर्गीकरण (Classification of Services), सेवा विपणन व विपणन मिश्र

MGM 309

विपणन व्यवस्थापन - २

पुस्तक पहिले : जाहिरात

घटक १ : जाहिरात

घटक २ : जाहिरात मोहीम

घटक ३ : जाहिरातीचे संघटन

पुस्तक दुसरे : विक्रय कला

घटक ४ : विक्रय पूर्वानुमान

घटक ५ : विक्रयकला आणि विक्रयवृद्धी

घटक ६ : विक्रेता संच व्यवस्थापन

पुस्तक तिसरे : ग्राहक समाधान

घटक ७ (अ) : ग्राहकवर्तन

घटक ७ (आ) : संस्थात्मक खरेदीवर्तन

घटक ८ : ग्राहक समाधान व्यवस्थापन

घटक ९ : विपणन अंकेक्षण

घटक १: जाहिरात

जाहिरातीचा अर्थ, व्याख्या, स्वरूप आणि व्याप्ती, जाहिरात आणि व्यक्तिगत विक्री, जाहिरात आणि विक्रय वृद्धी योजना, जाहिरात व प्रसिद्धी, जाहिरात व जनसंपर्क (Public Relations), जाहिरात संदेश (Advertising Message), संदेशाची रचना, संदेशाचा मजकूर / आशय, संदेशाचे रूप, जाहिरातीचे प्रकार, जाहिरातीचे सूत्र / जाहिरातीची मध्यवर्ती कल्पना, जाहिरातीची बाह्यरचना, जाहिरातीची मजकूर-संहिता, चांगल्या जाहिरातीचे आवश्यक घटक, जाहिरातीचे तोटे

घटक २ : जाहिरात मोहीम

जाहिरात मोहिमेचा अर्थ, जाहिरात मोहिमेचे नियोजन, जाहिरात अंदाजपत्रक (Advertising Budget), जाहिरात माध्यमांचे प्रकार व निवड (Advertising Media), जाहिरात प्रयत्नांचे मूल्यमापन

घटक ३ : जाहिरातीचे संघटन

जाहिरात खात्याचे संघटन, जाहिरात खात्याची कार्ये, जाहिरात व्यवस्थापक व त्यांची कार्ये, जाहिरात वितरण संस्था, ग्राहक-जाहिरात संस्था संबंध, जाहिरात संस्था व माध्यमे यांतील संबंध, जाहिरात संस्थेची निवड, जाहिरात संस्थेचे फायदे व भवितव्य

घटक ४ : विक्रय पूर्वानुमान

विक्रय पूर्वानुमानाचा अर्थ (Meaning of Sales Forecasting), विक्रय पूर्वानुमानाचे महत्त्व (Importance of Sales Forecasting), विक्रय पूर्वानुमानाची उद्दिष्टे (Objectives of Sales Forecasting), विक्रय पूर्वानुमानाला प्रभावित करणारे घटक (Factors Affecting the Sales Forecast), विक्रय पूर्वानुमानातील टप्पे (Logical Sequence for Forecasting), विक्रय पूर्वानुमानाचा कालावधी आणि त्यानुसार पूर्वानुमानाचे प्रकार (Sales Forecasting Period & Types of Forecasting), विक्रय पूर्वानुमान कार्यपद्धती (Procedure of Forecasting), विक्रय पूर्वानुमान पद्धती आणि तंत्रे (Methods and Techniques of Forecasting), विक्रय पूर्वानुमानाच्या मर्यादा (Limitations of Forecasting)

घटक ५ : विक्रयकला आणि विक्रयवृद्धी

विक्रयकलेचा अर्थ, विक्रयकलेची व्याप्ती, विक्रयकलेचे फायदे, विक्रयवृद्धीचा अर्थ, विक्रयवृद्धी महत्त्व/गरज, विक्रयवृद्धीच्या पद्धती, रूपे, प्रकार आणि साधने, विक्रयवृद्धी कार्यक्रम, विक्रयवृद्धी उद्दिष्टांची निश्चिती, विक्रयवृद्धी कार्यक्रमाची अंमलबजावणी

घटक ६ : विक्रेता संच व्यवस्थापन

विक्रेत्यांची भरती : संकल्पना, विक्रेत्यांची निवड : संकल्पना, विक्रेत्यांचे प्रशिक्षण, विक्रेत्यांचा मोबदला (Remuneration of Salesman), विक्रेत्यांचे अभिप्रेरण (Motivation of Salesman), विक्रेत्यांच्या कार्याचे पर्यवेक्षण आणि मूल्यमापन

घटक ७ (अ) : ग्राहकवर्तन

ग्राहकवर्तनाचा अर्थ व व्याख्या, ग्राहकवर्तनाचे महत्त्व, ग्राहक खरेदीप्रक्रिया, ग्राहक खरेदीप्रक्रियेला प्रभावित करणारे घटक, ग्राहकवर्तन निश्चितीकरण घटक

घटक ७ (आ) : संस्थात्मक खरेदीवर्तन (Organisational Buying Behaviour)

संस्थात्मक खरेदीवर्तनाचा अर्थ व व्याख्या, संस्थात्मक खरेदीवर्तनाचे गुणधर्म, संस्थात्मक खरेदीप्रक्रिया, संस्थात्मक खरेदीप्रक्रियेला प्रभावित करणारे घटक

घटक ८ : ग्राहक समाधान व्यवस्थापन (Customer Satisfaction Management)

ग्राहक समाधानाचा अर्थ व महत्त्व, ग्राहक सेवा-अर्थ व व्याप्ती, ग्राहकांचे आक्षेप / तक्रारी, ग्राहकांच्या आक्षेप/तक्रारींची निरसन पद्धती

घटक ९: विपणन अंकेक्षण (Marketing Audit)

विपणन अंकेक्षण : अर्थ व व्याख्या, विपणन अंकेक्षणाचे गुणधर्म, विपणन अंकेक्षण प्रक्रिया, विपणन अंकेक्षणाचे महत्त्वाचे घट